

Raport de evaluare finală

Implementarea Strategiei de Dezvoltare a Societății Civile 2012-2015

Iunie 2016

Întocmit:
Gheorghe Caraseni

OCT Caraseni
Consulting & Training Services
2, D. Cantemir Str., Chisinau
Republic of Moldova

Tel: + 373 69129998
Email: consulting@caraseni.md
www.caraseni.md

Acest raport este posibil datorită ajutorului generos al poporului american oferit prin intermediul Agenției SUA pentru Dezvoltare Internațională (USAID). Opiniile exprimate aparțin autorilor și nu reflectă în mod necesar poziția USAID sau a Guvernului SUA.

Copyright © Raportul reprezintă proprietatea intelectuală a Centrului European pentru Drept Necomercial (ECNL).

Toate drepturile sunt rezervate.

Mulțumiri

Evaluatorul mulțumește tuturor celor care au luat parte la evaluare și și-au expus opiniile argumentate despre implementarea Strategiei de Dezvoltare a Societății Civile din RM și a Planului de Acțiuni (2012-2015), au furnizat informațiile și documentele necesare pentru evaluarea strategiei și au reacționat la solicitările evaluatorului.

În mod special mulțumirile se îndreaptă către Hanna Asipovich (Asistentă Politici, ECNL), care a coordonat procesul de evaluare și a facilitat organizarea întâlnirilor cu unii reprezentanți ai Autorităților Publice Centrale. De asemenea, mulțumiri echipelor FHI 360 și Centrului "Contact" – Chișinău, care au fost generoase găzduind unele sesiuni de interviu în cadrul evaluării. Cooperarea tuturor constituienților este apreciată de către evaluator.

Repudiare

Evaluatorul a depus eforturi ca evaluarea și informația prezentată în acest raport să fie deplină și corectă. Totuși, erorile care ar putea apărea în acest raport sunt neintenționate, deși reprezintă responsabilitatea evaluatorului. Acest raport reflectă punctul de vedere al evaluatorului în baza constatărilor evaluării și nu neapărat reprezintă opiniile USAID sau a Centrului European pentru Drept Necomercial (ECNL) și/sau a tuturor constituienților consultați în procesul de evaluare.

Glosar

- APC - Autoritățile publice centrale
- APL – Autoritățile publice locale
- AS - Antreprenoriat Social
- BNS - Biroul Național de Statistică
- CNO - Consiliu Național al ONG
- CNP - Consiliul Național pentru Participare
- CNTM - Consiliul Național al Tineretului din Moldova
- CReDO - Centrul de Resurse pentru Drepturile Omului
- ECNL - Centrul European pentru Drept Necomercial
- ENF - Educație nonformală
- FEE - Fundația Est-Europenă
- IMM - Întreprinderile Mici și Mijlocii
- MMPSF - Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei
- MTS - Ministerul Tineretului și Sportului
- ONG - Organizație neguvernamentală
- OSC - Organizațiile societății civile
- PA - Planul de Acțiuni
- RM - Republica Moldova
- SDSC - Strategia de Dezvoltare a Societății Civile
- SUA - Statele Unite ale Americii
- TDV – ONG "Tinerii pentru Dreptul la Viață"
- TOR – Termeni de referință
- UE – Uniunea Europeană
- USAID - Agenția SUA pentru Dezvoltare Internațională

CUPRINS

Rezumat	4
Partea 1 Background & introducere	9
Background	9
Introducere	10
Despre evaluator	10
Scopul evaluării	10
Obiectivele evaluării	10
Partea 2 Metodologia evaluării	11
Principiile evaluării	11
Metodologia de evaluare	11
Partea 3 Constatări și concluzii	13
Relevanța strategiei	13
Relevanța strategiei la contextul național și la necesitățile de dezvoltare a societății civile. .	13
Relevanța actorilor implicați în elaborarea și realizarea strategiei.	14
Eficacitatea strategiei	15
Eficiența strategiei	28
Durabilitatea realizărilor	29
Partea 4: Lecții învățate și bunele practici	31
Partea 5: Recomandări	34
Cadrul general al recomandărilor	34
Recomandări detaliate.....	35
Recomandări strategice.....	35
Recomandări pentru obiective generale.....	36
Recomandări conceptuale	37
Recomandări operaționale	40
Partea 6 Anexe.....	42

REZUMAT

Acest raport prezintă concluziile și recomandările ca urmare a evaluării implementării Strategiei de Dezvoltare a Societății Civile 2012-2015 și a Planului de Acțiuni corespunzător.

Strategia, însoțită de un Plan de Acțiuni, conține 3 domenii de intervenție fiecare, reprezentând un obiectiv separat cu obiective specifice și acțiuni corespunzătoare: Obiectivul 1: „Consolidarea cadrului de participare a societății civile la elaborarea și monitorizarea implementării politicilor publice”; Obiectivul 2: „Promovarea și consolidarea durabilității financiare a societății civile”; Obiectivul 3: „Dezvoltarea spiritului civic activ și a voluntariatului”

Scopul evaluării finale a fost analiza implementării Strategiei de Dezvoltare a Societății Civile (SDSC) și a Planului de Acțiuni (PA) pentru perioada 2012-2015, identificarea realizărilor și lacunelor în implementare și oferirea recomandărilor corespunzătoare pentru a spori relevanța și eficacitatea acestora.

Metodologia de evaluare a fost elaborată de către evaluator și aprobată de ECNL și a inclus următoarele tehnici și instrumente de evaluare: analiza documentelor, chestionare de evaluare online și interviuri semi-structurate (prin întâlniri individuale, focus grupuri, Skype) cu 54 de persoane, reprezentanți ai: societății civile, autorităților de stat și comunității donatorilor.

Deși formal nu a avut loc o evaluare ex-ante, Strategia se bazează pe constatările, concluziile și recomandările mai multor studii, rapoarte de monitorizare și rezoluții relevante care au avut loc anterior elaborării acestora și care acoperă toate cele trei domenii de intervenție ale Strategiei¹.

Strategia și Planul de Acțiuni, per ansamblu, sunt consistente, extrem de ambițioase și coerente urmând logica intervenției de la analizarea contextelor, la elaborarea politicilor și implementarea acestora.

Ca urmare a evaluării finale, poate fi concluzionat că Strategia de Dezvoltare a Societății Civile (2012-2015) este relevantă contextului actual, iar cele 3 domenii de intervenție incluse în Strategie, reflectă necesitățile-cheie de dezvoltare ale societății civile din Republica Moldova.

Cât privește, implementarea Strategiei a avut loc într-un context politic instabil și nefavorabil performanței, deși la etapa elaborării Strategiei contextul național era unul relativ stabil.

Evaluarea finală arată că ***a fost înregistrat un progres lent și sunt anumite realizări de implementare în toate cele trei domenii/obiective generale ale Strategiei. Totuși, constatarea și concluzia generală este că majoritatea angajamentelor asumate în cadrul Strategiei nu au fost realizate pînă la sfîrșit (fie nu sunt finalizate, fie nici nu au fost inițiate).***

Mai exact, ***nivelul de implementare a acțiunilor asumate în cadrul Strategiei este de circa 27%, alte 9% din acțiuni sunt în proces avansat de realizare, iar 64% din angajamentele asumate sunt nerealizate inclusiv 52% din acțiuni nu au fost demarate.*** Astfel, rezultatele implementării angajamentelor din Strategie și din Planul de Acțiuni sunt sub nivelul așteptărilor și modeste în comparație cu rezultatele planificate, deși sunt vizibile anumite progrese în realizarea unor inițiative comune ale autorităților de stat și OSC-le din Moldova descrise în raport.

---

¹ În raport acestea sunt specificate

Factorii care au afectat implementarea Strategiei au fost diverși, atât de ordin politic, financiar, cât și de management și coordonare. Acest fapt reprezintă o oportunitate pentru a însuși anumite lecții și a rectifica unele aspecte în viitor.

Obiectivul General 1: *Consolidarea cadrului participării societății civile în elaborarea și monitorizarea implementării politicilor publice* a înregistrat un nivel mai bun de realizare a angajamentelor (36%) în comparație cu celelalte obiective ale Strategiei, precum și 2 exemple de bune practici² descrise în raport. Sunt vizibile progresele autorităților publice centrale la capitolul „participare și transparență decizională”, în special la etapa consultării societății civile.

Nu același lucru se poate afirma despre realizările la nivel local, publicarea tabelului de divergențe de către autorități, precum și crearea unității responsabile de cooperarea cu societatea civilă. Aceste și alte acțiuni nu au fost deocamdată onorate și ar reprezenta obiectul viitoarelor angajamente în acest sens.

Obiectivul General 2: *Promovarea și consolidarea durabilității financiare a societății civile* s-a dovedit a fi cel mai sensibil, care s-a confruntat cu cele mai mari rezistențe din partea autorităților publice centrale, de aceea progresul este lent, iar realizările (19%), per ansamblu sunt mult sub nivelul rezultatelor scontate, mecanismul de aplicare a legii 2% nefiind elaborat, cadrul legal al antreprenoriatului social care este în curs de elaborare precum și contractarea socială nefiind elaborat deocamdată, iar crearea anumitor fonduri specializate de susținere a societății civile nici nu au ajuns a fi discutate de către OSC-le și autoritățile publice de stat.

Sunt constatate și anumite realizări ce țin de standardele de contabilitate în sectorul necomercial și managementul finanțelor, precum și unele exemple descrise în raport care pot fi evaluate ca fiind bune practici³ ce ar trebui replicate.

Obiectivul General 3: *Dezvoltarea spiritului civic activ și a voluntariatului*, deși este puțin sub media nivelului de realizare a Strategiei (26%), în schimb înregistrează unele rezultate tangibile și un progres clar în reglementarea și recunoașterea activității de voluntariat, precum și aplicarea acestor prevederi, cum ar fi: acreditarea organizațiilor gazdă, documentarea statutului de voluntar, recunoașterea vechimii de muncă în calitate de voluntariat etc.

Deși au fost mai multe disensiuni, cooperarea dintre MTS și Secretariatul Coaliției Voluntariat reprezintă un exemplu de integrare a aspectelor de voluntariat în reglementările legale și care poate fi atribuit bunelor practici și replicat în viitor. Totuși, mai sunt multe acțiuni din Planul de Acțiuni la acest obiectiv care nu au fost realizate și sunt descrise în raport, de ex. crearea Școlii Coordonatorilor de Voluntari, Crearea Centrului Național de Voluntariat etc.

Evaluarea cost-eficiență a Strategiei este problematică, deoarece nu sunt date relevante disponibile referitor la resursele financiare alocate și consumate în procesul de implementare a Strategiei. Costurile planificate pentru implementarea Strategiei au fost estimate doar parțial⁴ (34 din 88 de acțiuni) cu valoarea totală de 4.190.000 MDL. Din lipsa informației, nu poate fi constatat bugetul de-facto consumat în procesul de implementare a Strategiei și, prin urmare nu poate fi analizat

---

² 1) Cursul de instruire comună a reprezentanților autorităților de Stat și a OSC-le în cadrul Academiei Militare a Forțelor Armate „Alexandru cel Bun” și 2) Consiliul Consultativ în elaborarea politicilor, creat de către Ministerul Economiei și compus din reprezentanții ME, sectorului privat și asociativ.

³ De ex. Grupul de Lucru privind Antreprenoriatul Social creat pe lângă Ministerul Economiei și amendamentele elaborate de acesta la cadrul legal din RM

⁴ Vezi Planul de Acțiuni al SDSC 2012-2015.

raportul resurselor alocate versus rezultatele obținute, atât per ansamblu, cât și per fiecare obiectiv general. Motivele sunt diverse și sunt descrise în raport.

Per ansamblu, evaluarea constată că acțiunile din cadrul Strategiei au fost susținute de: USAID prin intermediul FHI 360, Guvernul Suediei/SIDA prin intermediul Fundației Est-Europene, Ministerul Tineretului și Sportului (programul de granturi mici) din sursele bugetului de stat, Fondul ONU pentru Populație, Fundația Pontis, organizațiile FERSO și RITA din Polonia.

Durabilitatea realizărilor la nivel de politici publice elaborate, iar rezultatele intervențiilor la nivel de politici publice se regăsesc în toate cele trei componente/obiective generale ale Strategiei, fiind materializate prin amendamentele operate la cadrul legal existent, de ex. Legea Transparenței decizionale, Legea Voluntariatului, etc, precum și mecanismele (elaborate sau în proces de finalizare) de implementare ale diferitor legi, de ex. Legea 2 %, Legea Voluntariatului etc. Durabilitatea acestor intervenții și rezultate este asigurată prin intermediul integrării acestora în cadrul legal al Republicii Moldova și caracterului obligatoriu de aplicabilitate a acestora odată cu aceasta.

Cât privește instituționalizarea rezultatelor obținute, evaluarea constată că acestea sunt nesemnificative, una dintre excepții fiind crearea Comisiei de Certificare a statutului de instituție gazdă a activității de voluntariat (pilonul 3). O alta tentativă de instituționalizare a fost determinarea persoanelor de contact în cadrul ministerelor pentru realizarea Strategiei. Această poate fi considerată ca bunele practici, deși nu a avut consistență deoarece persoanele corespunzătoare aveau multe alte responsabilități în continuitate. Majoritatea acțiunilor prevăzute în Strategie care conțineau aspectele instituționalizării nu au fost realizate⁵ și reprezintă unul din aspectele slabe ale implementării Strategiei. Durabilitatea financiară a rezultatelor implementării Strategiei depinde în marea măsură de instituționalizarea acestora și de aspectele de ownership. În condițiile în care instituționalizarea rezultatelor implementării strategiei este nesemnificativă, aspectele durabilității financiare ale acestora devin irelevante sau în cel mai bun caz minore.

Evaluarea a constatat anumite discrepanțe conceptuale între actorii societății civile și structurile guvernamentale referitor la responsabilitatea pentru implementarea Strategiei și angajamentele financiare. Acestea au fost evidente și vizibile și s-au resimțit pe parcursul elaborării și implementării Strategiei și au afectat ownership-ul și realizările Strategiei (vezi în raport).

Elaborarea și realizarea Strategiei impune necesitatea însușirii unor lecții detaliate în raport. *În primul rând* - la asumarea angajamentelor trebuie să se țină cont de capacitatea de implementare și resursele umane și financiare disponibile, sau angajamentele financiare, care vor fi concretizate ulterior.

În al doilea rând - este important de conștientizat că realizarea unor angajamente multisectoriale complexe, cum sunt cele de dezvoltare a societății civile, presupune o implicare mult mai consistentă atât din partea autorităților publice de stat, a organizațiilor societății civile, cât și a comunității donatorilor (de diferit rang și nivel) care interacționează cu societatea civilă.

---

⁵ De ex: Crearea Unității Responsabile pentru cooperarea cu societatea civilă; formarea unui Consiliu de etică în cadrul Consiliului Național al ONG; crearea unui Fond Specializat pentru susținerea Societății Civile; crearea Centrului Național de Voluntariat Independent și a Școlii Naționale a Coordonatorilor de Voluntari; dezvoltarea a 3 centre regionale de voluntariat.

În al treilea rând - viziunea comună, disponibilitatea de implicare, angajament și ownership nu trebuie subestimate, deoarece pe parcursul implementării Strategiei aceste aspecte, mai bine zis lipsa acestor aspecte au afectat substanțial performanțele.

În al patrulea rând – jumătățile de măsură, de regulă nu funcționează și nu generează rezultate plauzibile și durabile. De ex: necrearea unității responsabile de cooperare cu societatea civilă și tentativa de a soluționa problema cu un focal point care are zeci de alte atribuții pe lângă cea de cooperare cu societatea civilă, s-a dovedit a fi falimentară și nu a funcționat. Este unul din motivele pentru care conlucrarea dintre societatea civilă și autoritățile publice executive de stat a fost deficitară, per ansamblu cu unele excepții care pot servi bune practici. Alte lecții care se impun a fi învățate sunt descrise în raport.

Exista și bune practici identificate în procesul evaluării finale, care ar necesita a fi replicate, deoarece s-au dovedit a fi rezultative.

Una din bunele practici este redresarea abordării în cadrul subcomponentei Antreprenoriat Social, unde inițial proiectul de lege corespunzător a fost respins și părea o inițiativă blocată, dar după mai multe runde de dezbateri în 2015 s-a reușit deblocarea acestei situații și s-a relansat acest subiect de către Grupul de lucru nou creat privind AS care activează sub coordonarea Ministerului Economiei. Acesta este un exemplu pozitiv care poate fi atribuit la „bunele practici”, când după neaprobarea unei inițiative, grupul de lucru mixt al OSC-le și autorităților de stat a reușit să identifice o soluție acceptabilă de toți actorii implicați și este pe cale de a fi finalizată și expediată spre avizare Guvernului și ulterior Parlamentului RM.

Un alt exemplu care poate fi atribuit la bunele practici este colaborarea productivă dintre Secretariatul Coaliției Voluntariat și MTS și modificarea cadrului legal referitor la voluntariat, recunoasterea vechimii de muncă a voluntarilor, precum și includerea altor prevederi. Elaborarea reglementărilor de acreditare, crearea comisiei respective și acreditarea propriu zisă a circa 60 de OSC-le ca instituții gazdă, precum și elaborarea ID-urilor pentru voluntari reprezintă un alt argument în favoarea percepției acestei situații ca fiind „bune practici” care merită a fi replicate.

Aceste realizări pot fi catalogate drept istorii de succes.

Ca urmare a evaluării finale sunt recomandate mai multe aspecte grupate ca fiind: recomandări strategice, recomandări conceptuale și recomandări operaționale. Astfel, evaluarea finală recomandă următoarele aspecte (explicate mai detaliat în raport):

Recomandări strategice:

1. Elaborarea unei noi Strategii de Dezvoltare a Societății Civile 2017-2020;
2. Menținerea domeniilor prioritare din SDSC 2012-2015 în noua SDSC 2017-2020.
3. Sporirea responsabilității pentru realizarea strategiei.

Recomandări pentru obiective generale

4. Reformularea și ajustarea obiectivului general 1 al SDSC.
5. Consolidarea eforturilor asupra obiectivului general 2 al SDSC.
6. Retragerea treptată din Obiectivul General 3 și refocalizarea eforturilor asupra obiectivelor generale 1 și 2 ale SDSC.

Recomandări conceptuale

7. Revitalizarea Consiliului Național de Participare.
8. Utilizarea constatărilor, concluziilor eventual a recomandărilor diferitor studii la elaborarea și monitorizarea implementării Strategiei.

9. Evaluarea costurilor de implementare a Strategiei și bugetarea acestora.
10. Cartografierea ONG-le active și a potențialilor donatori și implicarea lor în susținerea implementării SDSC.
11. Transparentizarea oferirii granturilor către ONG-le.
12. Promovarea SDSC mai activ inclusiv la nivel local și implicarea mai activă a autorităților publice locale și a ONG-lor locale.
13. Crearea și interconexiunea mai multor platforme de dialog dintre societatea civilă și autoritățile publice de stat
14. Traducerea SDSC, inclusiv a Planului de Acțiuni și a rapoartelor de monitorizare și evaluare în limba rusă.

Recomandări operaționale

15. Elaborarea template-urilor de raportare și raportarea în baza indicatorilor de progress actualizați.
16. Evaluarea intermediară a Strategiei de Dezvoltare a Societății Civile.

Partea 1 BACKGROUND & INTRODUCERE

A. BACKGROUND

Strategia de Dezvoltare a Societății Civile (SDSC sau Strategia) pentru perioada 2012–2015 și Planul de Acțiuni pentru implementarea Strategiei au fost aprobate de către Parlamentul RM prin Legea Nr. 205 din 28.09.2012, care a intrat în vigoare, la data de 4 ianuarie 2013, prin publicare în Monitorul Oficial. Guvernul RM, în cooperare cu organizațiile nonguvernamentale, în termen de 4 luni urmau să instituie structura responsabilă de cooperarea cu societatea civilă (constituită din reprezentanți ai organelor executive și ai societății civile), pentru coordonarea și monitorizarea implementării Strategiei și a Planului de Acțiuni corespunzător.

Grupul de lucru pentru elaborarea Strategiei de Dezvoltare a Societății Civile și a Planului de Acțiuni (2012–2015) a fost instituit prin Dispoziția Președintelui Parlamentului DD/C-1 nr. 10 din 9 februarie 2012 și urma să monitorizeze, alături de structura responsabilă de cooperarea cu societatea civilă instituită de Guvern, implementarea Strategiei și a Planului de Acțiuni.

Strategia de Dezvoltare a Societății Civile (2012-2015) continuă eforturile demarate în cadrul Strategiei de Dezvoltare a Societății Civile (2009–2011)⁶. Deși Planul de Acțiuni al strategiei precedente nu a fost aprobat, unele activități ce vizează dezvoltarea societății civile au fost implementate în perioada precedentă. De exemplu, au fost elaborate și adoptate modificări la Legea cu privire la asociațiile obștești în partea ce ține de statutul de utilitate publică. Pe lângă Ministerul Justiției a fost creat un grup de lucru pentru modificarea legislației necomerciale. Parlamentul Republicii Moldova a adoptat Legea Voluntariatului, astfel inițiind edificarea unui cadru favorabil pentru desfășurarea activităților de voluntariat. A fost adoptată Legea cu privire la serviciile sociale, care recunoaște asociațiile obștești drept prestator de servicii sociale și a fost lansat Programul de granturi pentru OSC de tineret și a fost elaborat cadrul legal respectiv.

Strategia de Dezvoltare a Societății Civile (2012-2015), însoțită de un Plan de Acțiuni, conține 3 domenii de intervenție fiecare, reprezentând un obiectiv separat cu obiective specifice și acțiuni corespunzătoare.

- *Obiectivul I: „Consolidarea cadrului de participare a societății civile la elaborarea și monitorizarea implementării politicilor publice”*
- *Obiectivul II: „Promovarea și consolidarea durabilității financiare a societății civile”*
- *Obiectivul III: „Dezvoltarea spiritului civic activ și a voluntariatului”*

Planul de Acțiuni al SDSC 2012-2015 detaliază intervențiile per fiecare obiectiv asumat (în termeni de „activități” și „acțiuni”), specifică responsabilii și partenerii de implementare, precum și conține un compartiment referitor la sursele de finanțare.

⁶ Aprobata prin Hotărârea Parlamentului nr. 267-XVI din 11 decembrie 2008

B. INTRODUCERE

1. Despre evaluator

Evaluarea Strategiei de Dezvoltare a Societății Civile și a Planului de Acțiuni (2012-2015) a fost realizată de Gheorghe Caraseni, Evaluator și Consultant, Membru al Rețelei Internaționale a Evaluatorilor de Programe (IPEN), GOPA Consultants (Germania) și a Mecanismului Independent de Raportare (IRM) din cadrul Parteneriatului pentru Guvernare Deschisă (SUA). Gheorghe deține o experiență națională și internațională de peste 20 ani în domeniul consolidării capacităților organizaționale și dezvoltării societății civile, inclusiv circa 10 ani de experiență în evaluarea diferitor programe, proiecte și strategii în Republica Moldova și în alte 8 țări din spațiul CSI (Ucraina, Georgia, Armenia, Azerbaijan, Belarus, Rusia, Kazahstan, și Uzbekistan).

Evaluatorul a fost selectat de către Centrul European pentru Drept Necomercial (în continuare ECNL) în urma unui concurs deschis publicat pe Portalul Informațional civic.md⁷, precum și pagina web oficială a FHI 360⁸.

2. Scopul evaluării

Analizarea implementării Strategiei de Dezvoltare a Societății Civile (SDSC) și a Planului de Acțiuni (PA) pentru perioada 2012-2015, identificarea realizărilor și lacunelor în implementare și oferirea recomandărilor corespunzătoare pentru a spori relevanța și eficacitatea acestora.

3. Obiectivele evaluării

Evaluarea finală a implementării SDSC și a PA 2012-2015 a avut mai multe obiective și a urmărit să:

- Determine nivelul de implementare a activităților din cadrul Planului de Acțiuni;
- Identifice măsura în care Strategia și-a atins scopul de a îmbunătăți cadrul legal și contextul de activitate a OSC-urilor în R. Moldova;
- Analizeze nivelul colaborării dintre autoritățile publice de stat și societatea civilă (Guvern-OSC și Parlament-OSC) în perioada supusă evaluării 2012-2015;
- Identifice, eventual să descrie succint 4-5 realizări de succes și cauzele care au contribuit la aceste succese;
- Analizeze și să prezinte lacunele principale în implementarea SDSC;
- Determine nivelul de cunoștințe despre Strategie în rândul diverșilor parteneri și relevanța Strategiei pentru sector;
- Identifice necesități în dezvoltarea societății civile, neincluse în SDSC 2012-2015;
- Ofere recomandări pentru OSC și autoritățile de stat privind următorii pași în consolidarea societății civile din Moldova.

---

⁷ Vezi <http://www.civic.md/angajari/30805-apel-pentru-candidaturi-evaluarea-implementarii-strategiei-de-dezvoltare-a-societatii-civile-2012-2015.html>

⁸ Vezi <http://fhi360.md/index.php/en/newsroom/news-archive/487-apel-pentru-candidaturi-evaluarea-implementarii-strategiei-de-dezvoltare-a-societii-civile-din-r-moldova-20122015.html>

Partea 2 METODOLOGIA EVALUĂRII

2.1 Principiile evaluării

Procesul de evaluare a fost structurat în conformitate cu setul de variabile elaborat de către evaluator corespunzător cerințelor stipulate în Termenii de Referință (TOR). Constatările au avut loc în baza dovezilor colectate în procesul evaluării și au servit temei pentru concluziile corespunzătoare. Lecțiile învățate au fost formulate ca urmare a analizei constatărilor și concluziilor, iar recomandările au fost structurate conform domeniilor de intervenție a Strategiei.

Evaluatorul asigură autenticitatea tuturor datelor colectate, analizate și prezentate inclusiv a concluziilor și recomandărilor pentru a eficientiza eforturile de dezvoltare a societății civile din Republica Moldova. Evaluatorul s-a ghidat de principiile unei evaluări imparțiale și independente, oferind credibilitate prin expertiza sa, precum și prin cunoașterea situației societății civile din Republica Moldova și cunoștințe specifice de evaluare în domeniul non-profit.

Un alt principiu de activitate al evaluatorului a fost operativitatea și accesibilitatea datelor analizate și a recomandărilor, evaluatorul oferind un raport și un proces de evaluare care reflectă cerințele TOR, respectând termenele limită, prezentând informația într-un format structurat și separând concluziile de recomandările evaluării.

2.2 Metodologia de evaluare

Din punct de vedere metodologic, evaluatorul a utilizat o abordare mixtă, folosind diferite metode pentru a colecta și/sau verifica/trianguła informațiile corespunzătoare, înlăturând astfel contradicțiile și asigurând încredere în validitatea metodologiei. Metodele de evaluare decise nu au fost utilizate întâmplător, ci pentru a fi reciproc complementare celorlalte metode și instrumente de evaluare. Metodologia de evaluare a fost elaborată de către evaluator și aprobată de ECNL și a inclus următoarele tehnici și instrumente de evaluare:

- **Analiza documentelor relevante** cum ar fi: Strategia de Dezvoltare a Societății Civile (SDSC) pentru perioada 2012 – 2015, Planul de Acțiuni pentru implementarea SDSC (2012 – 2015), Avizul la proiectul Hotărârii Parlamentului pentru aprobarea Strategiei de Dezvoltare a Societății Civile pentru perioada 2012 – 2015 și a Planului de acțiuni pentru implementarea acesteia, Rapoartele Guvernului și a societății civile despre implementarea Strategiei de Dezvoltare a Societății Civile și a Planului de Acțiuni (2012-2015), alte documente relevante (Vezi anexata *Lista documentelor consultate*);
- **Chestionare de evaluare** au fost elaborate după studierea documentelor și au presupus chestionarul pentru interviuri și chestionarul pentru sondajul on-line. Chestionarul on-line, pentru evaluarea implementării SDSC 2012-2015, conține 9 întrebări relevante pentru determinarea reușitelor, deficiențelor și recomandărilor legate de SDSC 2012-2015. Chestionarul a fost aprobat de către ECNL și a fost plasat împreună cu anunțul la data 16 martie 2016, pe portalul informațional www.civic.md⁹, pe pagina web oficială a Centrului

⁹ <http://www.civic.md/stiri-ong/31847-evaluarea-implementarii-strategiei-de-dezvoltare-a-societatii-civile-2012-2015.htm>

CONTACT-Chisinau www.contact.md¹⁰ pe pagina web oficială a FHI 360¹¹ și pe pagina Facebook a OCT CARASENI¹² (*Vezi Anunțul și chestionarul anexat*).

- **Interviuri semi-structurate.** În total au fost consultate opiniile a 54 de persoane, dintre care reprezentanți ai: societății civile (27 persoane), autorităților de stat (17 persoane) și comunității donatorilor (10 persoane). Au fost organizate: 8 întâlniri individuale, 8 focus grupuri, 5 interviuri prin Skype și telefon și au fost receptionate 3 chestionare on-line. (Vezi anexată *Lista persoanelor consultate*).

---

¹⁰ <http://contact.md/index.php/ro/toate-noutatile/269-evalueaza-implementarea-strategiei-de-dezvoltare-a-societatii-civile-2012-2015>

¹¹ <http://www.fhi360.md/index.php/en/component/content/article/494-evalueaz-implementarea-strategiei-de-dezvoltare-a-societii-civile-20122015.html>

¹² <https://www.facebook.com/caraseni.oct/>

Partea 3 CONSTATĂRI și CONCLUZII

Acest compartiment al raportului conține informații despre constatările evaluării finale a implementării Strategiei de Dezvoltare a Societății Civile și a Planului de Acțiuni (2012-2015). Constatările și concluziile nu sunt expuse în ordinea importanței, ci sunt structurate conform întrebărilor și variabilelor de evaluare prevăzute în TOR.

Strategia a fost elaborată la inițiativa societății civile cu susținerea Parlamentului RM în mod participativ în cadrul a trei grupuri de lucru tematice¹³ constituite din reprezentanții societății civile și a autorităților de stat, care au desfășurat per total circa 30 de ședințe de lucru pe parcursul anului 2012. Ulterior, Strategia și Planul de Acțiuni au fost aprobate de Parlamentul Republicii Moldova¹⁴, ceea ce reprezintă un exercițiu democratic, incluziv și deschis.

Ca urmare a constatărilor evaluării finale, poate fi concluzionat că ***Strategia de Dezvoltare a Societății Civile (2012-2015) este relevantă contextului actual, iar cele 3 domenii de intervenție incluse în Strategie („Participare și transparență decizională”, „Durabilitatea financiară a OSC-le” și „Activism civic și voluntariat”), reflectă necesitățile-cheie de dezvoltare ale societății civile din Republica Moldova. Implementarea Strategiei a avut loc într-un context politic instabil și nefavorabil performanței. Rezultatele implementării angajamentelor din Strategie și din Planul de Acțiuni sunt modeste în comparație cu rezultatele planificate, deși sunt vizibile anumite progrese în realizarea unor inițiative comune în toate trei domenii ale Strategiei. Totuși, per ansamblu, rezultatele implementării Strategiei sunt sub nivelul așteptărilor, iar factorii care au afectat implementarea Strategiei au fost diverși, atât de ordin politic, financiar, cât și de management și coordonare. Acest fapt reprezintă o oportunitate pentru a însuși anumite lecții și a rectifica unele aspecte în viitor.***

Mai jos sunt detaliate constatările evaluării finale conform cerințelor reflectate în TOR.

3.1 Relevanța Strategiei

3.1.1 Relevanța strategiei la contextul național și la necesitățile de dezvoltare a societății civile.

Ca urmare a consultării tuturor actorilor statali și ai societății civile, a documentelor de planificare și a rapoartelor de studii și monitorizare, *evaluarea confirmă că prioritățile stabilite în textul Strategiei de Dezvoltare a Societății Civile și a Planului de Acțiuni 2012-2015 sunt relevante contextului național și reflectă necesitățile societății civile din Moldova.*

Un argument forte în favoarea relevanței Strategiei este faptul că aspectele prioritare reflectate în Strategie au inclus reformele asumate de autoritățile din Republica Moldova și care se aflau deja în derulare la momentul elaborării acesteia (de ex. transparentizarea procesului decizional, dezvoltarea mecanismului de contractare socială, îmbunătățirea cadrului legal pentru voluntariat, reformele fiscale) fiind adoptate anterior mai multe acte normative în domeniile corespunzătoare și reflectate în strategia precedentă de dezvoltare a societății civile din RM (2009-2011), dar care necesitau

¹³ O I: „Consolidarea cadrului de participare a societății civile la elaborarea și monitorizarea implementării politicilor publice” – condus de Consiliul Național pentru Participare (CNP); O II: „Promovarea și consolidarea durabilității financiare a societății civile” – condus de Consiliul ONG și O III: „Dezvoltarea spiritului civic activ și a voluntariatului” – condus de Alianța Voluntariat.

¹⁴ SDSC a fost aprobată de Parlamentul RM prin Legea Nr 205 din 28.09.2012 și publicată în Monitorul Oficial la 04.01.2013.

reglementări de aplicare ulterioare. Bineînțeles, că în Strategie au fost incluse și angajamente noi, de ex. crearea unei entități în cadrul Guvernului pentru cooperarea cu OSC-le, elaborarea unui mecanism pentru finanțare publică din bugetul de stat, etc.

Deși formal nu a avut loc o evaluare ex-ante, Strategia se bazează pe constatările, concluziile și recomandările mai multor studii, rapoarte de monitorizare și rezoluții relevante care au avut loc anterior elaborării acesteia și care acoperă toate cele trei domenii de intervenție ale Strategiei, de ex: Studiul „*Indexul Sustenabilității ONG*” (USAID 2010 și 2011), Studiul „*Transparența și Durabilitatea financiară a organizațiilor neguvernamentale din Moldova*” (Contact 2011), Studiul privind *Dezvoltarea organizațiilor neguvernamentale din Moldova* (PNUD, 2007), Raportul final *Monitorizarea respectării transparenței decizionale* (ADEPT, 2011), Raportul *Monitorizare și evaluare a realizării reformei administrației publice centrale în Moldova* (ADEPT, 2010), *Rezoluțiile Forumului ONG* (2008, 2011), Raportul „*Consolidarea financiară a societății civile prin introducerea mecanismului de direcționare a unei părți din impozit către organizațiile necomerciale de utilitate publică*” (CREDO, 2011), Studiul „*Infrastructura voluntariatului corporativ în Republica Moldova: potențial și cale de urmat*” (TDV, 2012), Raportul „*Evaluarea impactului modificărilor legislative referitoare la utilitatea publică asupra organizațiilor obștești*” CREDO (2010) etc.

Strategia și Planul de Acțiuni, per ansamblu, sunt consistente și coerente urmând logica intervenției de la analiza contextelor, la elaborarea politicilor publice și implementarea acestora. Cancelaria de Stat a solicitat reavizarea Strategiei și a Planului de Acțiuni anterior aprobării acesteia invocând unele erori și oferind recomandări de tehnică legislativă, conceptuale, tehnice și divizare a responsabilităților, precum și menționând că opiniile reprezentanților ministerelor nu au fost luate în considerare în cadrul ședințelor de lucru. În opinia evaluatorului, feedback-ul Cancelariei de Stat, per ansamblu, țintește nivelul operațional și nu schimbă considerabil cele trei arii tematice de intervenție ale Strategiei, ci mai rectifică anumite aspecte menționate mai sus. Feedback-ul Cancelariei de Stat nu se regăsește în SDSC sau în Planul de Acțiuni 2012-2015, fapt ce a generat ulterior deficiențe de implicare și ownership (descrise mai jos) confirmate de persoanele consultate în procesul evaluării strategiei.

3.1.2 Relevanța actorilor implicați în elaborarea și realizarea strategiei.

Evaluarea constată că elaborarea Strategiei a avut loc de către actori relevanți.

Astfel, elaborarea strategiei a avut loc de către actorii-cheie OSC-le active cu expertiză din societatea civilă asociate în consilii și alianțe (Consiliul ONG, Consiliul Național pentru Participare, Alianța Voluntariat) și autoritățile publice de stat executive (Cancelaria de Stat și ministerele de resort) cu sprijinul Parlamentului RM, care a preluat inițiativa asigurând ca procesul să fie organizat și coordonat în mod corespunzător. Parlamentul de asemenea a găzduit mai multe ședințe ale grupurilor de lucru conduse de dna Liliana Palihovici, Vice-Speaker. Reprezentanții ministerelor și Cancelariei de Stat au fost implicați în toate ședințele grupurilor de lucru pe parcursul elaborării Strategiei și a Planului de Acțiuni.

Centrul European pentru Drept Necomercial (Budapesta) a oferit recomandări la elaborarea Strategiei prin expertiza sa internațională, majoritatea din ele fiind încorporate în textul SDSC precum și a Planului de Acțiuni.

USAID prin intermediul FHI 360, Guvernul Suediei prin intermediul Fundației Est Europeane, precum și alți donatori menționați în raport au susținut diverse inițiative ale mai multor OSC-le din Moldova în procesul de implementare a Strategiei.

La implementarea Strategiei au fost desemnate responsabile autoritățile de stat (Cancelaria de Stat, Ministerele de resort, Academia de Administrare Publică, Biroul Național Statistică, Autoritățile publice locale) și OSC-le, de ex: CREDO, CNP, Consiliul ONG, ACAP, Expert Grup.

În calitate de partener se regăsesc doar organizații ale societății civile (vezi cele menționate mai sus, precum și Consiliul Național al Tinerilor din Moldova, Coaliția Voluntariat. La unele acțiuni, dat fiind caracterul lor universal (valabil pentru toți actorii) sunt specificate pur și simplu „autoritățile publice de stat” și „ONG”.

3.2 Eficacitatea Strategiei

Acest compartiment al raportului de evaluare prezintă realizările implementării Strategiei de Dezvoltare a Societății Civile.

Constatările evaluării finale arată că ***a fost înregistrat un progres lent și sunt anumite realizări de implementare în toate cele trei domenii/obiective generale ale Strategiei. Totuși, constatarea și concluzia generală este că majoritatea angajamentelor asumate în cadrul Strategiei nu au fost realizate pînă la sfârșit (fie nu sunt finalizate fie nici nu au fost inițiate). Prin urmare, nivelul de implementare a Strategiei este modest, adică sub rezultatele scontate.***

În viziunea evaluatorului au fost mai mulți factori-cheie care au afectat realizarea Strategiei de Dezvoltare a Societății Civile 2012-2015 și anume:

- 1) Lipsa unei structuri responsabile de cooperarea cu societatea civilă, care să întrunească reprezentanți din partea executivului și ai societății civile și coordonarea slabă a eforturilor actorilor statali și ai societății civile în procesul de implementare a Strategiei.
- 2) Disensiunile dintre autoritățile de stat executive și OSC-le societatea civilă, precum și acuzațiile reciproce de implicare insuficientă (vezi rapoartele Guvernului și a Organizațiilor Societății Civile).
- 3) Insuficiența resurselor financiare și lipsa angajamentelor financiare din bugetul de stat pentru realizarea strategiei (cu excepția programului de granturi a Ministerului Tineretului și Sportului).
- 4) Contextul național și instabilitatea politică în Republica Moldova în perioada 2012-2015 a afectat unele realizări la nivelul politicilor, totuși în cazul majorității angajamentelor persoanele responsabile de implementare au fost aceleași nefiind desemnate pe criteriu politic¹⁵

Mai jos sunt prezentate realizările implementării Strategiei de Dezvoltare a Societății Civile per fiecare obiectiv general.

Obiectiv General 1: Consolidarea cadrului participării societății civile în elaborarea și monitorizarea implementării politicilor publice.

Realizarea acestui obiectiv presupunea mai multe inițiative inclusiv dezvoltarea mecanismelor instituționale de colaborare între autoritățile publice și societatea civilă prin crearea structurii responsabile de cooperarea cu societatea civilă pentru a fortifica relația dintre Guvern și OSC și prin

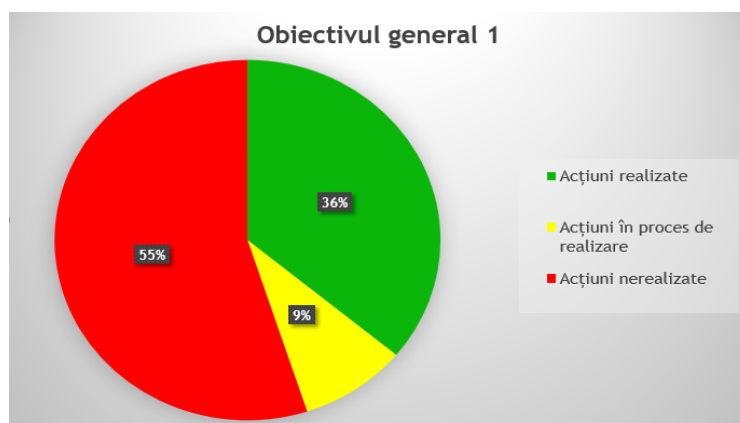
---

¹⁵ Vezi lista persoanelor din autoritățile administrației publice centrale și din Cancelaria de Stat responsabile de coordonarea implementării Strategiei de Dezvoltare a Societății Civile.

modificarea concepției de cooperare între Parlament și societatea civilă pentru a consolida cooperarea dintre autoritatea legislativă și OSC.

Tabelul de mai jos reflectă realizările din cadrul acestui obiectiv general al Strategiei, care arată că circa 36% din acțiunile planificate au fost realizate, altele 9% sunt în proces de realizare, iar 55% din acțiuni nu au fost realizate.

Tabelul 1: Diagrama realizarilor Obiectivului General 1 al SDSC 2012-2015- Consolidarea cadrului participării societății civile în elaborarea și monitorizarea implementării politicilor publice.

Conform Planului de Acțiuni, în anul 2012 urma să fie realizat un studiu de fezabilitate privind instituirea structurii de cooperare cu societatea civilă, iar ulterior urma să fie instituită Unitatea propriu zisă. Responsabilitatea pentru realizarea acestor acțiuni i-a revenit Cancelariei de Stat.

Oricum, evaluarea constată că studiul nu a fost elaborat, iar Unitatea responsabilă de cooperarea cu societatea civilă nu a fost creată. În acest sens, au avut loc mai multe întruniri și dezbateri, dar principalul argument invocat de autoritățile publice de stat a fost lipsa resurselor financiare pentru a acoperi costurile corespunzătoare.

Ulterior, după mai multe runde de întâlniri dintre Consiliul ONG și Cancelaria de Stat, s-a decis ca un focal point (o persoană) din cadrul Cancelariei de Stat să fie responsabilă de această cooperare cu OSC-le. Focal point-ul respectiv are în fișa postului multe alte responsabilități și atribuții funcționale în domeniul transparenței decizionale și nu este în stare să asigure o cooperare eficientă cu OSC-le, fapt confirmat de mai mulți reprezentanți ai societății civile și a autorităților publice de stat consultați în procesul evaluării. Implicarea acestuia a presupus receptionarea informației de la organele publice de stat pentru întocmirea raportului de activitate, expedierea unor informații către ministere despre anumite evenimente și, eventual, organizarea unora dintre acestea, de ex. a grupului de lucru cu privire la proiectul Legii a 2%, instruirea unor funcționari de stat.

Parlamentul, prin intermediul Direcției Informațional Analitice, au demarat consultări în anul 2013 cu societatea civilă din Moldova. Secretariatul Consiliului ONG a implicat organizațiile societății civile active care au înaintat recomandări pentru îmbunătățirea Concepției de cooperare. Reprezentanții ECNL, de asemenea, au oferit recomandări pentru eficientizarea cooperării dintre Parlament și societatea civilă. Totuși, Conceptul de cooperare între Parlament și societatea civilă nu a fost ajustat, iar recomandările înaintate nu au fost încorporate așa cum prevede Planul de Acțiuni al SDSC 2012-2015.

Studiul privind eficiența cooperării dintre Parlament și societatea civilă prevăzut în Planul de Acțiuni a Strategiei, de asemenea, nu a fost realizat.

Parlamentul periodic a organizat diferite consultări cu societatea civilă, precum și conferințe anuale „Parlamentul și societatea civilă”, inclusiv întrunirea recentă din 27 aprilie 2016 în cadrul căror au fost analizate realizările SDSC în baza rapoartelor prezentate de Guvern și OSC-le precum și perspectivele colaborării dintre Parlamentul și societatea civilă.

Autoritățile Publice Centrale cooperează periodic și sistematic cu OSC-urile în procesul de luare a deciziilor și elaborare a politicilor publice, prin crearea diferitor grupuri de lucru tematice, întruniri consultative, audieri publice, dezbateri ¹⁶ cu participarea reprezentanților asociațiilor și organizațiilor societății civile. De asemenea au loc consultări și publicații on-line (www.particip.gov.md). Mai mulți reprezentanți ai societății civile consultați în procesul de evaluare a implementării Strategiei au afirmat că uneori publicarea proiectelor politicilor de către autoritățile publice se fac cu câteva ore înaintea ședințelor și consultărilor publice, și practic este imposibil ca acestea să fie studiate.

Fiecare minister are propria bază de date a OSC-cheie care sunt consultate, dar listele organizațiilor respective nu sunt publicate și nu este clar dacă acestea sunt actualizate. Recomandările parvenite de la societatea civilă, precum și de la diverse ministere sunt introduse în tabelele de divergență cum prevede cadrul legal al transparenței decizionale și se indică: recomandarea - autorul recomandării - decizia de acceptare sau neacceptare a autorității publice și argumentările de rigoare.

Evaluarea constată că, pe de o parte, în majoritatea cazurilor, autoritățile publice de stat nu publică tabelele de divergențe, pe de alta parte organizațiile societății civile consultate în procesul evaluării nu au posibilitatea să urmărească care din recomandările lor au fost acceptate și care nu și de ce. În consecință, nu este clar în ce măsură opinia vocii civile este incorporată la elaborarea politicilor, cu alte cuvinte autoritățile publice se consultă cu societatea civilă, dar nu publică deciziile lor. Cadrul legal existent nu obligă express autoritățile să publice tabelul divergențelor alături de celelalte acte în dezvoltarea politicilor.

Elaborarea curriculei de instruire în domeniul participării și transparenței decizionale nu a avut loc, dar s-a procedat reeșind din reglementările prezente, adică au fost plasate comenzi de stat ale Cancelariei de Stat la Administrare Publică (cum se procedează în fiecare an) pentru instruirea doar a funcționarilor de stat care sunt studenți la Academie. Prin urmare, la Academia de Administrare Publică nu a avut loc un curs de instruiți comun pentru reprezentanții autoritatilor de stat și a societății civile, ci doar studenții Academiei, funcționarii de stat, au beneficiat de instruiți în domeniul transparenței decizionale și implicării cetățenilor în procesul decizional: Elaborarea și evaluarea politicilor publice; elaborarea și coordonarea proiectelor de acte normative; managementul și elaborarea proiectelor; management și planificare strategică.

În schimb un exemplu pozitiv și o bună practică care, în viziunea evaluatorului ar putea fi replicată de către alte instituții de învățământ reprezintă instruirea comună a reprezentanților autorităților de

---

¹⁶ De ex. Consultări publice a proiectului Planului Național de Acțiuni pentru Implementarea Acordului de Asociere; Consultările CNP asupra proiectului Strategiei de Reformă a Administrației Publice pentru anii 2014 – 2020; Forumul Societății Civile a Parteneriatului Estic; Forumul Național pentru sănătate; Dezbaterile publice ale proiectului Strategiei Naționale de Dezvoltare Agricolă și Rurală pentru anii 2014 – 2020; Consultări publice cu privire la formarea Platformei Societății Civile în baza articolului 442 din Acordul de Asociere, Planul de acțiuni pentru o Guvernare Deschisă pentru anii 2014-2015 (a fost elaborat doar pentru 2014) etc.

stat și a organizațiilor societății civile¹⁷ în cadrul cursului postuniversitar de perfecționare a specialiștilor în domeniul securității și apărării naționale. Cursul a fost organizat pe parcursul anului 2014 de Academia Militară a Forțelor Armate „Alexandru cel Bun”.

Pe parcursul anului 2012, mai multe organizații neguvernamentale, cum ar fi: ADEPT sau „Acces-info” au elaborat diverse studii la capitolul îmbunătățirea cadrului normativ privind transparența decizională. În iunie 2014, Parlamentul RM a aprobat modificările la Legea nr.239/2008 privind transparența în procesul decizional care au avut ca scop remedierea carențelor depistate în procesul de implementare a legii și pentru care CNP a venit cu un șir de propuneri, parțial luate în considerație.

Cât privește crearea mecanismelor naționale novatoare de promovare a participării OSC la procesul decizional, realizările sunt ne semnificative. Excepția fiind Ministerul Economiei care a creat o platformă nouă de promovare a participării societății civile în procesul decizional - Consiliul Consultativ, format din reprezentanții sectorului privat și organizațiilor neguvernamentale (preponderent de beneficiu mutual din sectorul economic).

O contraperformanță reprezintă încetarea activității CNP, care a participat activ la elaborarea de politici și la monitorizare. CNP și-a încheiat mandatul în luna martie 2014, iar acest fapt a afectat realizarea angajamentelor, în special din Obiectivul General 1, deoarece partenerul principal de realizare a devenit inactiv, prin încetarea activităților sale. Guvernul pe parcursul unui an nu a întreprins măsuri pentru a alege o altă componentă a CNP. Este remarcabil faptul că în perioada 2014-2015 în Moldova a fost un context politic instabil urmat de schimbări frecvente de Guvern și criza politica. Totuși, în luna iunie 2015 Guvernul, prin Cancelaria de Stat, a lansat o inițiativă nereușită de a alege noi membrii CNP, dar din insuficiență de aplicații, aceasta a eșuat. De atunci alte tentative nu au avut loc, iar în prezent a fost creat un grup de lucru pentru elaborarea mai multor variante de restabilirea a mecanismului de participare a societății civile în procesul decizional, care examinează oportunitatea creării unei structuri consultative asemănătoare CNP. S-a convenit ca până la data de 5 iulie 2016, grupul de lucru să ofere un set de recomandări referitor la subiectul vizat.

Nu există nici o informație disponibilă despre realizările în cadrul rezultatului scontat *“La nivel local sunt instituite mecanisme, care permit accesul la informații despre proiectele de decizii, sinteza recomandărilor și participarea OSC-urilor la procesul decizional”*. Există o platformă on-line (Registru) www.actelocale.md creată în 2011 de către Centrul de e-Guvernare. Cu toate acestea, Registrul nu este utilizat suficient de funcțional și foarte multe autorități publice locale nu își publică deciziile pe această platformă. În plus, Registrul doar permite de a publica actele locale (comunicare într-o singură direcție) și nu ofera posibilitatea ca societatea civilă să comenteze sau să ofere un feedback la deciziile autorităților locale.

Autoritățile de stat centrale în procesul de elaborare a politicilor publice au organizat periodic diferite evenimente consultative, ședințe de lucru, mese rotunde, seminare și conferințe la tematica „Protecția socială a persoanelor cu dizabilități” cu organizațiile de dizabilități¹⁸, care au înaintat

---

¹⁷ Asociația Promo-Lex, Asociația de susținere a securității și artei militare, Centrul de analiză și prevenire a corupției și Centrul de informare și documentare NATO.

¹⁸ Uniunea Invalizilor din Moldova, Alianța Surzilor din Moldova, Societatea Orbilor din Moldova, Asociația „Motivație”, Asociația pentru persoanele cu dizabilități intelectuale „Humanitas”, Centrul de Asistență Juridică pentru Persoanele cu Dizabilități

diverse recomandări. Nu sunt informații publice cu privire la recomandările acceptate sau neacceptate.

Ca urmare a celor prezentate mai sus, se poate concluziona că în cadrul acestui obiectiv, au fost înregistrate unele progrese în realizarea anumitor angajamente, precum și 3 exemple de bune practici: 1) Cursul de instruire comună a reprezentanților autorităților de Stat și a OSC-le în cadrul Academiei Militare a Forțelor Armate „Alexandru cel Bun” și 2) Consiliul Consultativ, organ de consultare în elaborarea politicilor, creat de către Ministerul Economiei (ME), și compus din reprezentanții ME, sectorului privat și asociativ, precum și 3) amendamentele la legislația privind activitatea asociațiilor obștești realizate la data de 12 iunie 2014 de Parlamentul RM care a aprobat modificările la Legea nr.239 din 2008 privind transparența în procesul decizional. Modificările au avut drept scop remedierea curențelor depistate în procesul de implementare a legii menționate.

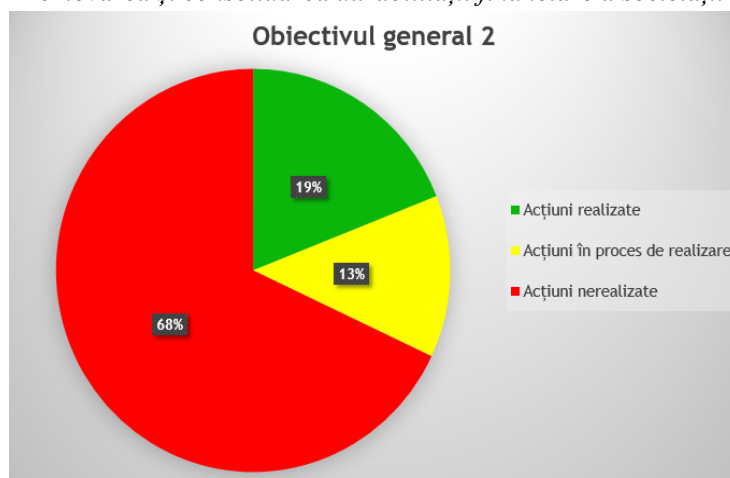
În concluzie, se poate afirma că acest obiectiv general are un nivel mai sporit de realizări în comparație cu celelalte obiective ale Strategiei, fiind evidente progresele autorităților publice centrale la capitolul „participare și transparență decizională”. Nu același lucru se poate afirma despre realizările la nivel local, publicarea tabelului de divergente de către autorități, precum și crearea unității responsabile de cooperarea cu societatea civilă. Aceste și alte acțiuni nu au fost deocamdată onorate și reprezintă obiectul viitoarelor angajamente în acest sens.

Obiectiv General 2: *Promovarea și consolidarea durabilității financiare a societății civile.*

Acest obiectiv pe parcursul implementării Strategiei de Dezvoltare a Societății Civile 2012-2015 s-a dovedit a fi cel mai sensibil, care ***s-a confruntat cu cele mai mari rezistențe din partea autorităților publice centrale cauzate de divergente de opinii dintre acestea și reprezentanții societății civile, precum și insuficienta voință politică din partea acestora. De aceea progresul este lent, iar realizările per ansamblu sunt sub nivelul rezultatelor scontate, deși sunt anumite exemple care pot fi evaluate ca fiind bune practici ce ar trebui replicate.***

Mai jos este reprezentată diagrama realizărilor din cadrul acestui obiectiv general al Strategiei, care arată că circa 19% din acțiuni au fost realizate, altele 13% sunt în proces de realizare, iar 68% din acțiuni nu au fost realizate.

Tabelul 2: Diagrama realizărilor Obiectivului General 2 al SDSC 2012-2015 -
Promovarea și consolidarea durabilității financiare a societății civile

Progresul, constatările și concluziile cheie ale evaluării din cadrul acestui obiectiv general al Strategiei sunt descrise în continuare.

Un factor catalizator important al acestui proces care merită remarcat a fost faptul că dezvoltarea IMM, și respectiv a Antreprenoriatului Social, a fost inclusă în prioritățile și angajamentele din Acordul de Asociere a UE-RM și în Foaia de parcurs respectivă, iar aceasta a impulsionat realizarea angajamentului respectiv.

Inițial, în 2013 a fost creat un grup de lucru asupra elaborării proiectului de lege a Antreprenoriatului Social. Asociația "Motivație", organizație membră a Consiliului ONG a fost promotorul acestei inițiative. După mai multe runde de dezbateri și consultări cu societatea civilă și reprezentanții autorităților de stat, inclusiv cu Ministerul Economiei și cu ajutorul unui consultant, a fost elaborat un proiect de lege privind Antreprenoriatul Social (AS) care a fost însoțit de comentariile ECNL. Inițiativa a fost susținută de FHI 360.

Proiectul de lege privind AS a fost expediat Ministerului Economiei, care l-a examinat și stocat, iar ulterior respins din câteva motive. Un motiv menționat de unii constituenți consultați în procesul evaluării, a fost că proiectul de lege nu era cost-eficient și că în textul acestuia se regăseau foarte multe prevederi din legea privind Întreprinderile Mici și Mijlocii (IMM).

Un alt motiv a fost insuficiența de cunoștințe despre conceptul antreprenoriatului social. Unii din constituenții consultați în procesul de evaluare (atât reprezentanți ai autorităților de stat cât și OSC-le) au afirmat *„la început nici nu știam ce înseamnă „Antreprenoriat social”, iar rezistențele și disensiunile apareau și din acest motiv de insuficiență de cunoștințe”*. Un al treilea motiv recunoscut de mai multe persoane intervievate a fost lipsa de voință a unor factori de decizie care au determinat tergiversarea acestui proces și nesusținerea proiectului. Aparent era o inițiativă blocată fără succes.

Ulterior, după mai multe runde de dezbateri în noiembrie 2015 s-a reușit deblocarea acestei situații¹⁹ și s-a relansat acest subiect de către Grupul de lucru nou creat privind AS care activează sub coordonarea Ministerului Economiei. Un rol important de catalizator în acest sens a avut Conferința Națională cu tematica Antreprenoriatului Social (AS) organizată în m. Chișinău în octombrie 2015 de Asociația Eco-Razeni cu sprijinul financiar a SOIR Moldova, FHI 360 și a altor finanțatori²⁰. Acest eveniment a readus pe agenda publică aspectul AS și a lansat ideea platformei societății civile în domeniul AS, care a continuat cu crearea grupului de lucru menționat. Astfel, grupul de lucru a decis ca reglementările legate de AS să fie elaborate și integrate în cadrul legal existent. Astfel, circa 11 acte normative²¹ vor fi modificate prin prisma AS. În viziunea evaluatorului, acest fapt este un exemplu pozitiv care poate fi atribuit la „bunele practici”, când după neaprobarea unei inițiative, grupul de lucru mixt al OSC-le și autorităților de stat a reușit să identifice o soluție acceptabilă de toți actorii implicați și este pe cale de a fi finalizată până la sfârșitul lunii aprilie 2016 și expediată spre avizare Guvernului și ulterior Parlamentului RM.

¹⁹ Ordinul nr.176 din 23.11.2015 "Privind instituirea Grupului de lucru pentru elaborarea proiectului de-modificare și completare a actelor legislative/normative privind antreprenoriatul social"

²⁰ Conferința Națională Antreprenoriatul Social în RM, Chisinau, Octombrie 2015.

²¹ De ex. Legea nr.845-XII din 3.01.1992 cu privire la Antreprenoriat și întreprinderi; Legea nr. 837-XIII din 17.05.1996 cu privire la Asociațiile Obștești; Legea nr.58I-XIV din 30.07.1999 cu privire la Fundații etc

Prin urmare, acest angajament, deși nu a fost onorat în termenul prevăzut în Planul de Acțiuni a Strategiei, este în proces de finalizare de către Guvern, iar pentru a fi legiferat, urmează a fi aprobat de către Parlament.

Prevederile legate de direcționarea unei părți din impozitul pe venit (2%) al persoanei fizice și juridice către organizațiile necomerciale deținătoare de statut de utilitate publică s-a dovedit a fi foarte disputat pe parcursul implementării Strategiei, progresul este lent, iar rezultatele scontate întârzie să apară. În acest context a avut loc un studiu de fezabilitate, care a analizat modelul de desemnare procentuală din Ungaria și a examinat fezabilitatea acestuia pentru Moldova. În baza constatărilor a fost argumentat că implementarea mecanismului procentual în Moldova este fezabilă cu recomandările corespunzătoare²².

În legislație a fost introdus conceptul de desemnare procentuală, și anume dreptul doar a persoanelor fizice de a direcționa o parte din impozitul pe venit până la 2% către organizațiile necomerciale de utilitate publică și cultele religioase și părțile componente ale acestora²³. Dreptul persoanelor juridice de a direcționa o parte din impozitul pe venit nu a fost inclus în legislație, acest subiect fiind respins vehement de către unii reprezentanți ai autorităților de stat, inclusiv Ministerul Finanțelor.

Evaluarea finală constată că „Legea 2%” a fost adoptată, dar mecanismul de implementare a acesteia nu exista, deși grupul de lucru inter-sectorial creat în februarie 2013²⁴ avea obligația ca în termen de 6 luni să prezinte mecanismul spre aprobare Guvernului. Ministerul Finanțelor a blocat inițiativa pentru o perioadă lungă de timp, neaprobând includerea organizațiilor religioase în calitate de beneficiari. Reprezentanții Ministerelor Justiției, Finanțelor, Inspectoratului Fiscal și a OSC-le în 2013 au beneficiat de vizite de studii în Slovacia și Ungaria care s-au dovedit a fi utile, așa cum menționase una din reprezentanții autorităților de stat „*Am înțeles mecanismul 2% abia când am mers în Ungaria și Slovacia și am văzut cum acesta funcționează*”.

Ulterior, a fost elaborat proiectul legii de modificare a Codului Fiscal pentru introducerea mecanismului procentual (pentru persoanele juridice urma a fi implementat de la 1 ianuarie 2014, dar pentru cele pers. fizice de la 1 ianuarie 2015). Proiectul a fost consultat cu societatea civilă, dar promovarea acestuia a fost sistată. De asemenea nu sunt progrese la realizarea angajamentului de eficientizare a mecanismului de deducere a donațiilor și extinderea acestui mecanism pentru persoanele fizice (Activitatea 2.1.2).

Evaluarea a constatat progrese în anagajamentul „*Sporirea accesului și a participării societății civile la implementarea politicilor de stat prin intermediul contractării sociale*”.

CNP, cu suportul financiar a Fundației Est-Europene și a Fundației Pontis, a angajat un consultant, care a elaborat un studiu privind mecanismul de contractare a serviciilor sociale de către stat. Studiul care a oferit recomandări utile în domeniu.

În 2012 a fost adoptată Legea privind Acordarea Serviciilor Sociale și stabilită acreditarea furnizorilor de servicii sociale. Cu sprijinul Fundației Est-Europene și a Fundației Pontis, reprezentanții Ministerului Muncii și Protecției Sociale și Familiei (MMPSF) și OSC-urile au beneficiat de vizite de studiu în Belgia și Slovacia și a fost efectuat un studiu privind contractarea

²² Raportul Desemnarea procentuala in baza modelului Ungariei. Poate aceasta face diferenta in R. Moldova? Andrei Brighidin. Chisinau 2013. Link:

http://www.fhi360.md/docs/Desemnarea_procentuala_in_baza_modelului_Ungariei_poate_acesta_face_o_diferenta_in_R.Moldova.pdf

²³ Legea nr.158/2014 privind transparenta procesului decizional

²⁴ Hotarirea Guvernului nr.17 din 12.02.2013

socială în cadrul programului FHI 360 cu implicarea ECNL. Vizitele au contribuit la dezvoltarea capacităților autorităților care implementează contractarea socială.

Mecanismul de contractare socială a OSC a fost elaborat de către grupul de lucru creat sub conducerea MMPSF și au fost elaborate amendamentele la Legea cu privire la Achizițiile Publice, incluzând OSC-le ca potențiali furnizori.

Instruirea personalului autorităților care implementează contractarea socială precum și promovarea bunelor practici în contractarea socială nu au avut loc.

Unele organizații neguvernamentale, de ex. Centrul Internațional „La Strada” (m. Chișinău) sau Centrul de Asistență Socio-Medicală CASMED (m. Bălți) beneficiază de contractări sociale în prestarea serviciilor sociale respectiv telefonul încrederii și asistența socio-medicală. Totuși, multe ONG nu cunosc prevederile legale operate. Însă nedifinitivarea standardelor de calitate și respectiv neacreditarea prestatorilor sociali sunt aspectele cele mai importante care generează dificultăți în acest sens.

Pentru acțiunile incluse la obiectivul specific „Crearea mecanismelor pentru susținerea OSC de către stat”, Ministerul Finanțelor a solicitat extinderea termenului de realizare, reieșind din gradul de complexitate a acțiunii. Prin urmare, politica fiscală prin facilități de plată a TVA pentru OSC având statutul de utilitate publică nu a fost revizuit.

Angajamentul „Introducerea unor mecanisme instituționale suplimentare pentru susținerea OSC (fonduri specializate și/sau Fondul național de susținere a societății civile)” nu a fost adus pe agenda discuțiilor dintre autoritățile de stat și OSC-le și nu a fost abordat în procesul de implementare a Strategiei și nici studiul de fezabilitate nu a avut loc. Unii din reprezentanții OSC-le consultați în procesul de evaluare consideră că aceasta a fost o greșală a societății civile că a insistat prea mult pe mecanismul celor 2% și a scăpat din vedere acest angajament. Această opinie este susținută și de către evaluator.

În anul 2014²⁵ au fost ajustate standardele naționale de contabilitate și de raportare pentru activitatea organizațiilor societății civile, în contextul aplicării obligatorii de la 1.01.2015 a noilor standarde de contabilitate și a Planului General de Conturi Contabile. Standardele de contabilitate și raportare naționale reflectă activitatea OSC-le, iar ghidurile metodologice elaborate sunt utile.

Activitatea 2.4.2. “Introducerea unei perioade de grație pentru OSC în vederea conformării cu standardele de contabilitate fără a fi supuse amenzilor sau penalităților pentru omiterile anterioare” nu a avut loc. Mecanismul de deducere a donațiilor a fost inclus în art 36 al Codului Fiscal al RM prin adoptarea legii nr.71 din 12.04.2015, care reduce quantumul donațiilor persoanelor fizice și juridice de la 10% la 2 %. A fost elaborată și o nota informativă a Ministerului de Finanțe din 14.01.2016, care explică aspectele corespunzătoare.

FHI 360 a organizat mai multe training-uri relevante pentru ONG-uri finanțate de USAID pe tematica respectivă.

Acțiunile de promovare a Codului de etică și conduită al organizațiilor necomerciale, formare a unui Consiliu de etică în cadrul Consiliului Național al ONG, desfășurare a unei campanii de informare națională privind Codul de etică și conduită al organizațiilor necomerciale, precum și examinarea de către Consiliul de etică a cazurilor și plângerilor nu s-au realizat.

---

²⁵ Prin Ordinul Ministrului Finanțelor nr.188/2014

Pentru sporirea responsabilității și transparenței OSC-le, a fost creat grupul de lucru în cadrul Ministerului Justiției pentru modificarea legislației în vederea asigurării transparenței și a responsabilității OSC. Au avut loc diverse ședințe și consultări, în urma căror în 2014 au fost adoptate amendamente de către Guvern, dar acestea nu au fost aprobate de către Parlament.

În concluzie progresele realizării acestui obiectiv sunt modeste, deși anumite acțiuni au avut loc conform Planului de Acțiuni, majoritatea angajamentelor nu au fost îndeplinite fie se realizează cu întârziere și sunt în proces de realizare, fie nu au fost demarate.

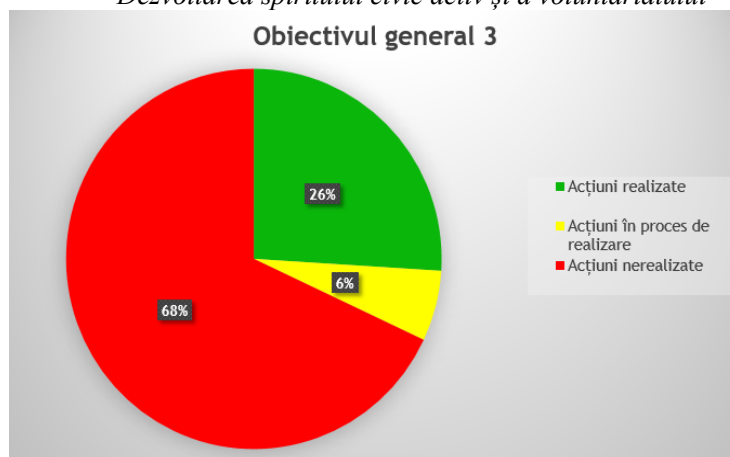
Obiectiv General 3: Dezvoltarea spiritului civic activ și a voluntariatului.

Autoritățile responsabile din partea statului pentru realizarea acestui obiectiv au fost concepute ca fiind: Ministerul Tineretului și Sportului (MTS), Ministerul Educației și Ministerul Muncii, Protecției Sociale și a Familiei. Principalul partener de implementare a prevederilor Strategiei a fost conceput a fi Coaliția Voluntariat.

Evaluarea constată că acest obiectiv din cadrul Strategiei de Dezvoltare a Societății Civile 2012-2015 are un nivel modest al realizărilor, dar sunt progrese clare în reglementarea și recunoasterea activității de voluntariat. Deși au fost mai multe disensiuni, cooperarea dintre MTS și Secretariatul Coaliției Voluntariat reprezintă un exemplu de integrare a aspectelor de voluntariat în reglementările legale și care poate fi atribuit bunelor practici și replicat în viitor. Totuși, mai sunt multe acțiuni din Planul de Acțiuni care nu au fost realizate. Merită remarcat ca acest obiectiv are cele mai multe angajamente detaliate asumate.

Mai jos este reprezentată diagrama realizărilor din cadrul acestui obiectiv general al Strategiei, care arată că circa 26% din acțiuni au fost realizate, alte 6% din acțiuni sunt în proces de realizare, iar 68% din acțiuni nu au fost realizate, fie au fost abandonate, fie nu au fost demarate.

Tabelul 3: Diagrama realizărilor Obiectivului General 3 al SDSC 2012-2015 - Dezvoltarea spiritului civic activ și a voluntariatului

În continuare sunt descrise și analizate rezultatele și deficiențele corespunzătoare din cadrul obiectivului. Cadrul legal referitor la voluntariat a fost modificat în mod constant pe parcursul realizării Strategiei, iar acest fapt poate fi perceput, per ansamblu ca o istorie de succes. În particular, au fost îmbunătățite Legea Voluntariatului²⁶ și regulamentele privind aplicarea Legii

²⁶ Legii Voluntariatului nr.121 a fost aprobată în 18.06.2010

Voluntariatului, de exemplu Regulamentul de funcționare a Comisiei de certificare și control privind îndeplinirea standardelor minime de calitate de către instituțiile gazdă²⁷. Au fost introduse reglementări importante în legislație referitor la recunoașterea activității de voluntariat în vechimea de munca, ceea ce reprezintă un stimulent important pentru promovarea voluntariatului.

De asemenea, au fost elaborat reglementările privind acreditarea organizațiilor gazdă pentru voluntariat și Modelul Certificatelor pentru organizațiile gazdă, și modele de diverse ID-uri pentru voluntari. Inițiativele au fost susținute de USAID. Aproximativ 60 de OSC-le sunt deja acreditate obținând statutul de organizație gazdă pentru voluntariat.

După mai multe eforturi comune ale Ministerului de Externe și Integrare Europeană și a unor OSC-le cum ar fi AISEC, CNTM, TDV pentru ajustarea cadrului normativ conex pentru a institui mecanisme de abilitare a cetățenilor străini pentru prestarea activității de voluntariat. În acest context a fost aprobat de către Guvern în anul 2013 proiectul de lege cu privire la străinii care au obligația deținerii unei vize și străinii scutiți de obligativitatea deținerii unei vize la traversarea frontierei de stat a Republicii Moldova. Însa proiectul de lege nu a fost examinat de Parlament și nu a intrat în vigoare. Ajustarea cadrului normativ privind participarea studenților la activități de voluntariat european și internațional și realizarea măsurilor de promovare a voluntariatului în rândul studenților nu au avut loc.

Elaborarea mecanismelor și a formularelor statistice de raportare a activității de voluntariat pentru instituțiile gazdă nu a avut loc, deși sunt progrese în statistica muncii voluntare. Organizația Internațională a Muncii a depus eforturi pentru a integra statistica voluntariatului în sistemul statistic al RM și a capacita Biroul National de Statistică (BNS). Astfel, BNS a acumulat expertiză în domeniul măsurării muncii de voluntariat și a realizat chestionarul "Munca voluntară". Totuși, BNS nu a inclus, deocamdată, în formularele de raportare trimestriale existente, rubrici despre activitatea de voluntariat a 10 instituții gazdă²⁸.

Crearea unor structuri pentru dezvoltarea voluntariatului și planificarea măririi numărului acestora nu a avut loc din considerente că numărul organizațiilor gazde este încă nesemnificativ (circa 60). În plus TDV a avut o tentativă de a crea o Școală a Coordonatorilor de Voluntari, dar din lipsa resurselor financiare nu a fost posibil realizarea inițiativei. Crearea Centrului Național de Voluntariat precum și a centrelor regionale nu a avut loc din motivele invocate mai sus.

Integrarea subiectelor de voluntariat în sistemul educațional, cum era prevăzut în Strategie, nu a avut loc, deși Secretariatul Coaliției Voluntariat a avut mai multe inițiative în acest sens, care însă nu au avut susținere. Certificarea instruirii coordonatorilor de voluntari în cadrul Școlii Naționale a Coordonatorilor de Voluntari nu este fezabilă în condițiile în care, din lipsa resurselor financiare, Școala nu a fost creată.

Platforma Națională a Voluntarilor (www.voluntar.md) a fost creată de către Secretariatul Coaliției de Voluntariat/TDV cu suportul MTS și organizațiilor poloneze FERSO și RITA după mai multe tentative eșuate de a obține suportul financiar²⁹. Platforma a fost concepută să promoveze voluntariatul în Republica Moldova, dar nu este actualizată cu periodicitate și nu este finalizată, multe link-uri nu se deschid. Este puțin probabil că aceasta va fi conectată la alte baze de date ale Agenției Naționale pentru Ocupare a Forței de Muncă și MMPSF, așa cum preconizau autorii

²⁷ ORDINUL Ministerului Tineretului și Sportului Nr. 525 din 15.07.2014

²⁸ Conform prevederilor Regulamentului de aplicare a Legii Voluntariatului nr. 121 din 18.06. 2010

²⁹ TDV a aplicat fără succes la Ambasadele SUA și Cehiei, NED și Banca Mondială

platformei. Nu se monitorizează acțiunile în acest sens. De asemenea nu au avut loc campanii media în vederea implicării voluntarilor în diverse domenii.

Ajustarea mecanismelor legale și a cadrului normativ privind scutirea voluntarilor de la plata impozitului pe venit și rambursarea cheltuielilor aferente activităților de voluntariat, nu a avut loc, deși Coaliția Voluntariat a depus eforturi substanțiale în acest sens. Astfel, Coaliția a elaborat un proiect de Hotărâre de Guvern pentru completarea Regulamentului cu privire la delegarea salariaților entităților din Republica Moldova și includerea, pe lângă salariați, și a voluntarilor din Republica Moldova. Ministerul Finanțelor (MF) și Inspectoratul Fiscal sunt reticente la acest subiect. Amendamentele și recomandările elaborate de către Secretariatul Coaliției pendulează între MF și MTS nefiind aprobate.

Codul Etic al Voluntarului a fost elaborat, dar nu a fost încă aprobat. Elaborarea Codului de Bune Practici în Voluntariat a fost amânată de către MTS, invocând motive că reglementările în domeniul voluntariat devin excesive și birocratice.

Această îngrijorare a fost înaintată, de asemenea, de circa 30% din reprezentanții OSC-le și de stat, care consideră că în reglementarea voluntariatului au fost înregistrate progrese semnificative, iar supra-reglementarea activității de voluntariat va crea impedimente birocratice nu stimulente pentru dezvoltarea voluntariatului.

Argumentele invocate în acest sens sunt că, unii voluntari, de ex. persoanele în vârstă, de obicei, nu au nevoie de stimulente legale pentru acțiuni de voluntariat, deoarece altele sunt motivele implicării lor. În timp ce tinerii, uneori, într-adevăr, ar putea avea nevoie de astfel de stimulente, de exemplu, recunoașterea activității de voluntariat în calcularea experienței de muncă.

Evaluarea finală a implementării Strategiei confirmă că autoritățile publice de stat promovează și susțin voluntariatul și beneficiile acestei activități. În acest sens sunt organizate periodic evenimente publice de promovare a voluntariatului, cum ar fi: Festivalul Voluntarilor, Săptămâna Națională a Voluntarilor, Conferințe Naționale cu privire la voluntariat etc. Costurile inițiativelor au fost acoperite de MTS, Fondul Națiunilor Unite pentru Populație, USAID prin FHI 360. Totuși lipsa unei autorități de stat care să gestioneze procesul de elaborare și implementare a politicilor de voluntariat a fost remarcat de constituenți ca unul din factori care afectează dezvoltarea voluntariatului în Moldova. Colaborarea cu Ministerul Tineretului și Sportului acoperă doar parțial acest aspect, în special în cazul tinerilor și adolescenților, în timp ce un număr important de voluntari sunt persoanele în etate cu politicile corespunzătoare gestionate de Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei. Această dualitate crează confuzii în reglementarea voluntariatului.

Alte deficiențe constatate sunt legate de studiile privind contribuția voluntariatului în combaterea și reducerea sărăciei sau promovarea politicilor publice în domeniul voluntariatului care nu au avut loc.

Performanțe tangibile au fost realizate în Educația Civică, susținute de Ministerul Educației prin furnizarea de educație continuă cadrelor didactice. Curricula educațională în școli a fost modificată cu ore suplimentare pentru educație privind: egalitatea de gen, toleranță, relația cetățean și guvernul, etc., în timp ce planul de învățământ al Universității din Bălți a inclus subiecte legate de voluntariat pentru tineri și activitatea socială. Totuși, nu a fost evaluată curricula „Educația civică” din perspectiva transparenței decizionale și a accesului la informație. De asemenea, studiul privind conformitatea curriculei școlare cu principiile participării democratice nu a fost realizat.

Alte acțiuni nerealizate țin de promovarea implicării mass-mediei în procesul de facilitare a transparenței decizionale, și în special: instruirea jurnaliștilor în domeniul transparenței decizionale; realizarea unui studiu privind oportunitatea publicării în mass-media a informației privind inițierea consultărilor pe marginea proiectelor de decizii; promovarea practicii publicării în mass-media a informației de transparență decizională.

Aspectele ce țin de instituirea unui sistem de recunoaștere și promovare a educației nonformale, în special: realizarea unui studiu privind practicile internaționale de recunoaștere a educației nonformale, crearea cadrului legal corespunzător de asemenea nu au fost implementate.

Este important de remarcat faptul că în Republica Moldova există un număr considerabil de voluntari în rândul persoanelor în etate³⁰, care prestează diferite servicii socio-medicale în bază de voluntariat, fiind asociați în diverse organizații comunitare ale societății civile pe întreg teritoriul Republicii Moldova. O parte din acestea se regăsesc în rețeaua HelpAge International-Moldova³¹ și/sau în Platforma pentru Îmbătrânire Activă³². Consultările în procesul de evaluare a implementării Strategiei constată că amendamentele la reglementarea voluntariatului elaborate în cadrul pilonului 3 sunt mai puțin relevante pentru această categorie de populație și de voluntari, care, de regulă, dispun de timp și sunt deschisi să se implice în viața activă a comunității lor. De-facto amendamentele intergrate în legislație nu sunt percepute de persoanele în etate ca fiind stimulente. În schimb cele care ar reprezenta un stimulent important în impulsivarea voluntariatului în rândul persoanelor în etate, ar fi dacă durata de activitate de voluntariat în cadrul unor organizații gazdă ar oferi un adaos (chiar și minor) la pensie. Aceste aspecte nu au fost incluse în cadrul legal actual al reglementării voluntariatului. În viziunea evaluatorului acesta este un „gap” care ar trebui abordat în viitor.

Ca urmare a constatărilor despre realizările obiectivelor generale ale Strategiei de Dezvoltare a Societății Civile 2012-2015 și a Planului de Acțiuni descrise mai sus, se poate concluziona că nivelul de implementare a Strategiei, per ansamblu este de circa 27% de acțiuni realizate, în proces de realizare 9% din acțiuni și 64% din acțiuni nu au fost realizate.

Tabelul de mai jos reprezintă constatările evaluării finale despre rezultatele implementării Strategiei de Dezvoltare a Societății Civile 2012-2015, per ansamblu.

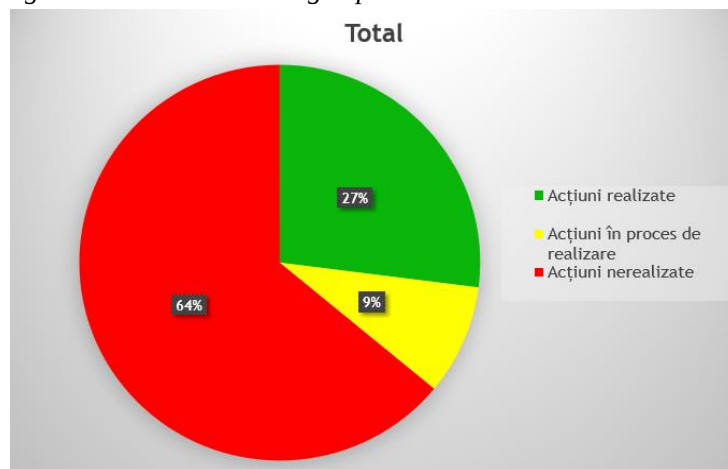
---

³⁰ Nu exista date statistice oficiale exacte despre nr voluntarilor persoanelor in etate in Republica Moldova

³¹ Conform relatarilor HelpAge International (HAI) – Moldova, rețeaua HAI-Moldova intruneste 14 organizații ale persoanelor in etate din 10 raioane cu un număr total de circa 330 de voluntari

³² Platforma a fost creată în decembrie 2015 cu sprijinul Fondului Națiunilor Unite pentru Populație și intruneste 16 organizații din domeniu.

Tabelul 4: Diagrama realizării Strategiei pentru Dezvoltarea Societății Civile 2012-2015

Colaborare și Parteneriate

Parteneriatul și cooperarea dintre organizațiile societății civile și autoritățile publice executive reprezintă un tablou mixt. Pe parcursul realizării Strategiei de Dezvoltare a Societății Civile pot fi identificate diferite forme de colaborare și cooperarea efectivă în cadrul consultărilor publice și grupurilor de lucru, de ex. Grupul de lucru pentru elaborarea cadrului legal al Antreprenoriatului Social coordonat de Ministerul Economiei; Coaliția Voluntariat și MTS (în unele cazuri) etc. Aceasta a contribuit la elaborarea comună a diferitor proiecte de politici publice, de ex. regulamente, amendamente la acte legale, mecanisme de implementare a unor legi etc.

O altă formă de colaborare a fost desfășurarea diferitor evenimente publice comune (sau suport în realizarea acestora) a autorităților publice de stat și a OSC-le, de ex: Festivaluri Naționale sau alte genuri de activități pentru promovarea Voluntariatului.

Merită remarcat faptul că autoritățile publice de stat și OSC-le, adesea au avut ocazia să beneficieze de suport simultan în consolidarea capacităților, de ex. în cadrul vizitelor de studiu (în Belgia, Slovacia, Ungaria etc) organizate pentru reprezentanții societății civile și autorităților publice de stat.

Evaluarea constată și unele cazuri când colaborarea dintre OSC-le și autorități publice (ministere și Cancelaria de Stat) a fost mai puțin eficientă, iar inițiativele au intrat în impas, de ex. mecanismul de aplicare a legii cu privire la 2%, codul cu privire la bunele practici în voluntariat, etc. Atât autoritățile de stat cât și organizațiile societății civile și-au exprimat nesatisfacția de cooperare acuzându-se reciproc de implicare insuficientă în anumite inițiative de examinare a proiectelor de acte normative³³.

În opinia evaluatorului, colaborarea dintre Parlamentul RM și societatea civilă a fost satisfăcătoare, ținând cont de periodicitatea evenimentelor de monitorizare și dezbateri a procesului de implementare a Strategiei, consultărilor publice organizate de Parlament și implicarea organizațiilor societății civile în cadrul acestora.

În opinia evaluatorului, Cancelaria de Stat a fost insuficient de proactivă în coordonarea și implicarea actorilor-cheie pentru impulsivarea implementării inițiativelor, în timp ce OSC-le nu de fiecare dată au reacționat la consultările publice inițiate de Cancelaria de Stat și nu au făcut un

³³ Vezi Rapoartele Cămarilor de Stat/Guvernului și Rapoartele Consiliului ONG.

lobby consolidat pentru realizarea activităților conform Planului de Acțiuni. Unele acțiuni din cadrul Strategiei nu au beneficiat de atenția nici a autorităților publice de stat cât și a OSC-le, de ex. acțiunile legate de educația nonformală, implicarea mass-mediei în procesul de facilitare a transparenței decizionale, crearea unui fond specializat pentru susținerea societății civile, etc.

3.3 Eficiența Strategiei

Evaluarea cost-eficiența Strategiei este problematică, deoarece nu sunt date relevante disponibile referitor la resursele financiare alocate și consumate în procesul de implementare a Strategiei. Costurile planificate pentru implementarea Strategiei au fost estimate doar parțial³⁴ fiind estimate 34 din 88 de acțiuni cu valoarea totală de 4.190.000 MDL. Suma corespunzătoare a fost atribuită integral „altor surse de finanțare”, nefiind angajamente din parte bugetului de stat (în compartimentul corespunzător este „0” MDL).

Mai jos sunt reflectate costurile parțiale planificate per fiecare obiectiv general din cadrul Planului de Acțiuni a SDSC 2012-2015.

Obiectiv general	Buget parțial estimativ MDL	Acțiuni estimate financiar	Total acțiuni planificate
1. Consolidarea cadrului de participare a societății civile la elaborarea și monitorizarea implementării politicilor publice.	1.165.000	10	22
2. Promovarea și consolidarea durabilității financiare a societății civile.	965.000	19	32
3. Dezvoltarea spiritului civic activ și a voluntariatului	2.060.000	15	34
Total	4.190.000	34	88

Din lipsa informației, nu poate fi constatat bugetul de-facto consumat în procesul de implementare a Strategiei și, prin urmare nu poate fi analizat raportul resurselor alocate versus rezultatele obținute, atât per ansamblu, cât și per fiecare obiectiv general.

Motivele sunt diverse, în primul rând nu a existat o monitorizare a resurselor alocate și nici un organ de coordonare a implementării Strategiei nu posedă o astfel de informație, de-facto nu există un astfel de organ de coordonare. În al doilea rând, unele din organizațiile care au acordat suport financiar în implementarea Strategiei nu au resursele structurate per obiective generale ale aceteia. În al treilea rând, unele resurse financiare au fost alocate și din bugetul de stat, de ex. prin intermediul programului de granturi mici gestionat de Ministerul Tineretului și Sportului.

Per ansamblu, evaluarea constată că acțiunile din cadrul Strategiei au fost susținute de: USAID prin intermediul FHI 360, Guvernul Suediei/SIDA prin Fundația Est Europeană, DANIDA, Ministerul Tineretului și Sportului (programul de granturi mici) din sursele bugetului de stat, Fondul Națiunilor Unite pentru Populație, Fundația Pontis, organizațiile FERSO și RITA din Polonia. În raportul Consiliului Național al ONG-lor³⁵ se specifică „În organizarea evenimentelor din cadrul Săptămânii Naționale a Voluntariatului „Hai în gașca voluntarilor!” (octombrie 2015) s-au implicat 95 de sponsori și finanțatori, dintre care o mare parte sunt persoane fizice”. Nu sunt date disponibile referitor la valoarea suportului finanțatorilor și sponsorilor prin urmare, așa cum s-a menționat mai sus, este imposibil de evaluat cost-eficiența Strategiei.

³⁴ Vezi Planul de Acțiuni al SDSC 2012-2015.

³⁵ Perioada de raportare mai 2014-aprilie 2015

Un alt aspect al eficienței implementării Strategiei este realizarea acțiunilor asumate în intervalul limitelor de timp planificate. Constatările evaluării arată că 27% din acțiuni din cadrul Planului de Acțiuni a SDSC au fost implementate în limita timpului planificat, 9% din acțiuni se derulează cu întârziere, iar 64% din acțiuni fie suspendate, fie nici nu au fost demarate.

O alta constatare este ca circa 36 din acțiuni sau 41 % din acțiunile care nu au fost implementate necesitau resurse financiare, care nu erau disponibile, prin urmare de acest aspect ar trebui ținut cont la elaborarea unei noi strategii.

Constatările evaluării finale despre deficiențele de planificare, coordonare și raportare a gestionării resurselor menționate mai sus în cadrul acestui compartiment, pot și ar trebui să reprezinte rectificări pentru angajamentele ulterioare.

3.4 Durabilitatea realizărilor

Durabilitatea rezultatelor implementării Strategiei de Dezvoltare a Societății Civile 2012-2015 pot și vor fi examinate prin prisma durabilității acestora la nivel de politici, durabilității instituționale și durabilității financiare. Un alt aspect separat care va fi examinat îl va reprezenta ownership-ul asupra angajamentelor asumate și a rezultatelor obținute.

Cât privește durabilitatea realizărilor la nivel de politici publice, aceasta este una consistentă, deoarece Strategia de Dezvoltare a Societății Civile 2012-2015 prevede multiple intervenții la nivel de politici publice. Rezultatele intervențiilor la nivel de politici publice se regăsesc în toate cele trei componente/obiective generale ale Strategiei, fiind materializate prin amendamentele operate la cadrul legal existent, de ex. Legea Transparenței decizionale, Legea Voluntariatului, etc, precum și mecanismele (elaborate sau în proces de finalizare) de implementare ale diferitor legi, de ex. Legea 2 %, Legea Voluntariatului etc. Durabilitatea acestor intervenții și rezultate este asigurată prin intermediul integrării acestora în cadrul legal al Republicii Moldova și caracterului obligatoriu de aplicabilitate a acestora odata cu aceasta.

Cât privește instituționalizarea rezultatelor obținute, evaluarea constată că acestea sunt nesemnificative una dintre excepții fiind crearea Comisiei de Certificare a statutului de instituție gazdă a activității de voluntariat (pilonul 3).

Majoritatea acțiunilor prevăzute în Strategie care conțineau aspectele instituționalizării nu au fost realizate, de ex: Crearea Unității Responsabile pentru cooperarea cu societatea civilă (pilonul 1); formarea unui Consiliu de etică în cadrul Consiliului Național al ONG (pilonul 2); crearea unui Fond Specializat pentru sustinerea Societății Civile (pilonul 2); crearea Centrului Național de Voluntariat Independent și a Școlii Naționale a Coordonatorilor de Voluntari (pilonul 3); dezvoltarea a 3 centre regionale de voluntariat (pilonul 3).

Prin urmare, instituționalizarea stucturilor relevante dezvoltării societății civile reprezintă unul din aspectele slabe ale rezultatelor implementării Strategiei.

Durabilitatea financiara a rezultatelor implementării Strategiei depind în marea măsură de instituționalizarea acestora și de aspectele de ownership. În condițiile în care instituționalizarea rezultatelor implementării strategiei este nesemnificativă, aspectele durabilității financiare ale acestora devin irelevante sau în cel mai bun caz minore.

Strategia a fost elaborata in mod participati cu consultarea societății civile și a Guvernului, iar responsabilitatea implementării acesteia a fost a Guvernului.

Planul de Acțiuni al Guvernului (2012-2015) a fost elaborat în prin HG din 7 mai 2012, adică anterior adoptării SDSC 2012-2015 și conține 3 Obiective: 1) Crearea cadrului legal adecvat dezvoltării societății civile ca mediator al intereselor cetățenilor și partener al autorităților publice în procesul de politici publice; 2) Dezvoltarea cadrului instituțional pentru colaborarea eficientă între autoritățile publice și societatea civilă și 3) Crearea condițiilor pentru asigurarea durabilității financiare a organizațiilor neguvernamentale. O analiză rapidă denotă că în mare parte coincid obiectivele SDSC cu cele din PA ale Guvernului, dacă primele 2 obiective s-ar comasa, devenind Pilonul 1, obiectivul 3 devenind al doilea, iar „Voluntariat” fiind completat. PA conține 6 acțiuni

1. *Ajustarea cadrului legal ce reglementează activitatea organizațiilor necomerciale la normele internaționale*
2. *Instituționalizarea participării OSC-le în procesul de formulare, implementare, monitorizare și evaluare a politicilor publice, inclusiv prin crearea unor mecanisme clare și eficiente de consultare și participare în procesul de luare a deciziilor*
3. *Completarea cadrului legal ce reglementează cooperarea dintre stat și societatea civilă*
4. *Reformarea cadrului legal cu privire la filantropie, sponsorizare și antreprenoriat social în vederea asigurării durabilității ONG-le și creșterii nivelului lor de independență;*
5. *Dezvoltarea cadrului legal necesar comenzilor sociale pentru ONG-uri, în vederea realizării unor servicii și activități de interes comunitar*
6. *Crearea unui mecanism eficient pentru implementarea Strategiei naționale de dezvoltare a societății civile*

Practic toate aceste angajamente s-au regăsit în SDSC 2012-2015, cu toate acestea, așa cum a fost menționat, nivelul de realizare a strategiei nu a sporit și nici prospectele de durabilitate ale acestora nu au excelat.

Evaluarea a constatat anumite discrepanțe conceptuale între actorii societății civile și structurile guvernamentale referitor la responsabilitatea pentru implementarea acestora și angajamentele financiare. Astfel, circa 60% din reprezentanții structurilor guvernamentale intervievate percep Strategia ca un produs al societății civile, și de aceea societatea civilă ar trebui să fie responsabilă pentru implementarea acestora și pentru mobilizarea resurselor, în timp ce organizațiile societății civile afirmă că este responsabilitatea statului să suporte și să investească în dezvoltarea societății civile. Aceste discrepanțe au fost evidente și vizibile și s-au resimțit pe parcursul elaborării³⁶ și implementării Strategiei³⁷ și au afectat ownership-ul și realizările Strategiei. Referitor la aspectele de ownership, evaluarea finală remarcă o situație ambiguă. Pe de o parte, atât autoritățile publice de stat cât și organizațiile societății civile (ambele pe bună dreptate) își atribuie meritele rezultatelor obținute, pe de altă parte, ambele invocă una din cauze pentru nerealizarea celorlalte angajamente ca fiind neimplicarea sau implicarea insuficientă a celeilalte.

³⁶ Vezi solicitarea de reavizare a SDSC 2012-2015 și a Planului de Acțiuni emisă de Cancelaria de Stat

³⁷ Vezi Rapoartele de monitorizare și de progres ale OSC-le și ale Cancelariei de Stat

Partea 4: LECȚII ÎNVĂȚATE ȘI BUNELE PRACTICI

Elaborarea și implementarea oricărui proiect, program sau strategie reprezintă o oportunitate excelentă pentru a învăța anumite lecții din ce nu a funcționat și a remarca bunele practici care au funcționat și care ar putea fi replicate în viitor.

În acest sens elaborarea și realizarea Strategiei pentru Dezvoltarea Societății Civile 2012-2015 impune necesitatea însușirii unor lecții. În primul rând - la asumarea angajamentelor trebuie să se țină cont de capacitatea de implementare și resursele umane și financiare disponibile, sau măcar angajamentele financiare, care vor fi concretizate ulterior. Sunt salutare angajamentele ambițioase, însă acestea ar trebui să fie și realiste. La elaborarea Strategiei și a Planului de Acțiuni, era (mai mult sau mai puțin) clar faptul că autoritățile de stat nu-și vor asuma anumite angajamente financiare pentru a susține implementarea Strategiei. Drept argument poate servi faptul că, deși în textul Strategiei se menționa că resursele financiare vor parveni din mai multe surse inclusiv de la bugetul de stat, în Planul de Acțiuni la rubrica „surse de finanțare bugetare” nu este trecută nici o cifră și nici nu sunt menționați când se va decide alocarea resurselor din bugetul de stat. Din start era clar că așteptările sunt ca aceste resurse vor trebui să provină din sursele externe, deși cum este menționat mai sus, unele resurse au fost alocate și de MTS și reprezintă o practică bună care merită replicată.

Cum a menționat un reprezentant al autorităților executive de stat consultat în procesul evaluării: „... *intenția a fost că noi vă aprobăm angajamentele și vă ajutăm să le implementați, iar voi găsiți resurse financiare și implementați-le*”. Astfel din start, era improbabil ca multe din acțiuni planificate vor fi onorate în condiția insuficienței resurselor financiare și implicării, în special a autorităților publice de stat.

În al doilea rând- este important de conștientizat că realizarea unor angajamente multisectoriale complexe cum sunt cele de dezvoltare a societății civile, presupune o implicare mult mai consistentă atât din partea autorităților publice de stat, a organizațiilor societății civile, cât și a comunității donatorilor (de diferit rang și nivel) care interacționează cu societatea civilă.

În opinia evaluatorului, fiecare din aceste componente putea face mai mult și implica mai activ în realizarea și susținerea inițiativelor derivate din Strategie. Autoritățile de Stat și OSC-le ar fi putut să sensibilizeze și să implice mai activ comunitatea donatorilor activi în Moldova, care s-a dovedit a fi insuficient de informată și implicată în susținerea dezvoltării societății civile, cu excepția USAID, SIDA și altor câțiva donatori. Era misiunea autorităților de stat și a OSC-le să demonstreze angajament, consecvență, perseverență, realizări palpabile și să solicite mai insistent suportul comunității donatorilor. Este adevărat că unele organizații ale societății civile au încercat solitar să mobilizeze unele resurse, dar adesea au eșuat și s-au decepționat, unele chiar s-au retras din implementarea Strategiei. Este remarcabil că un aport considerabil l-au avut proiectele coordonate de FHI 360 și EEF care pot fi considerate campioni. Însă chiar și așa, suportul lor a fost insuficient, deoarece realizarea Strategiei a necesitat o implicare mai activă a comunității donatorilor care ar fi putut susține diverse acțiuni aprobate de Parlament, iar rezultatele, probabil ar fi fost mai mari și mai tangibile.

Evaluarea a constatat că multe din organizații finanțatoare care pe parcursul anilor susțin numeroase inițiative ale organizațiilor societății civile, inclusiv capacitatea acestora, nu cunosc conținutul și prioritățile Strategiei și la solicitarea evaluatorului de a se pronunța pe marginea implementării priorităților Strategiei au recunoscut că nu sunt informați. Această constatare reprezintă o bilă neagră în dreptul autorilor implementării Strategiei și reflectă într-oarecare măsură efectele promovării insuficiente.

În al treilea rând - viziunea comună, voința politică, disponibilitatea de implicare, angajament și ownership nu trebuie subestimate, deoarece pe parcursul implementării Strategiei aceste aspecte, mai bine zis lipsa acestor aspecte au afectat substanțial performanțele. Disensiunile și condiționările, acuzațiile reciproce de neimplicare sau implicare insuficientă, invocarea diferitor pretexte și/sau contexte pentru a voala angajamentul insuficient și rezultatele slabe nu fac decât să afecteze realizările, diminueze credibilitatea și ownership-ul. În consecință, nimeni nu are de câștigat, de fapt toți au doar de pierdut, devine o situație „lose-lose”. La capitolul voința politică a autorităților publice sunt constatate deficiențe, deoarece unele angajamente, în special cele din pilonul 2, au fost afectate de acesta și puteau fi realizate în cazul voinței. De asemenea Parlamentul ar fi putut avea o implicarea mai activă prin impulsionează realizării strategiei și bugetarea resurselor necesare.

În al patrulea rând – jumătățile de măsură, de regulă nu generează rezultate plauzibile și durabile. Necrearea unității responsabile de cooperare cu societatea civilă și tentativa de a soluționa problema cu un focal point care are zeci de alte atribuții pe lângă cea de cooperare cu societatea civilă, s-a dovedit a fi falimentară și nu a funcționat. Aceasta nu este doar opinia evaluatorului, dar acest fapt a fost recunoscut și de majoritatea covârșitoare a celor implicați în implementarea strategiei și consultați în procesul de evaluare a acesteia. Este unul din motivele pentru care conlucrarea dintre societatea civilă și autoritățile publice executive de stat a fost deficitară, per ansamblu cu unele excepții care pot servi drept bune practici (vezi mai jos).

În al cincilea rând – autorii Strategiei (organizațiile societății civile și autoritățile publice de stat) s-au convins (dacă mai era cazul) că, pe de o parte cele mai mari dezbateri și rezistențe și, pe de altă parte, cele mai puține acțiuni realizate au fost în cadrul pilonului 2 (durabilitatea financiară). Unele acțiuni au început a progresa, după vizitele de studiu în Ungaria, Slovacia etc, care au consolidat capacitățile atât a autorităților de stat cât și a OSC-le. Deși acest pilon are încă multe restanțe de recuperat, efectele vizitelor de studiu nu pot fi neglijate, iar includerea unor acțiuni cu probabilitate de rezistență sporită ar trebui dublate cu consolidarea capacităților.

În cele din urmă, o a șasea lecție poate reprezenta faptul că pentru a integra realizările strategiei la nivel local, este necesar ca organizațiile societății civile locale și autoritățile publice locale să fie informate și implicate în implementarea angajamentelor și promovarea realizărilor și beneficiilor Strategiei. Ori acest lucru nu s-a întâmplat, prin urmare rezultatele scontate în cadrul angajamentelor corespunzătoare nu aveau cum să apară.

Cât privește bunele practici identificate în procesul evaluării finale, procesul de implementare a Strategiei a evidențiat câteva practici bune care ar necesita a fi replicate, deoarece s-au dovedit a fi rezultative, cum ar fi amendamentele operate la unele acte normative, de ex: legea cu privire la transparența procesului decizional sau aspecte de contabilitate și raportare financiară.

Una din bunele practici este redresarea abordării în cadrul subcomponentei Antreprenoriat Social, unde inițial proiectul de lege corespunzător a fost respins și părea o inițiativă blocată, dar după mai multe runde de dezbateri în 2015 s-a reușit deblocarea acestei situații și s-a relansat acest subiect de către Grupul de lucru nou creat privind AS care activează sub coordonarea Ministrului Economiei³⁸. În viziunea evaluatorului, acesta este un exemplu pozitiv care poate fi atribuit la „bunele practici”, când după neaprobarea unei inițiative, grupul de lucru mixt al OSC-le și autorităților de stat a reușit să identifice o soluție acceptabilă de toți actorii implicați și este pe cale de a fi finalizată și expediată spre avizare Guvernului și ulterior Parlamentului RM.

---

³⁸ Grupul de lucru a decis ca reglementările legate de AS să fie elaborate și integrate în cadrul legal existent. Astfel, circa 11 acte normative vor fi modificate prin prisma AS.

Un alt exemplu care poate fi atribuit la bunele practici este colaborarea productivă dintre Secretariatul Coaliției Voluntariat și Ministerul Tineretului și Sportului și modificarea cadrului legal referitor la voluntariat, recunoasterea vechimii de munca a voluntarilor precum și includerea altor prevederi. Elaborarea reglementărilor de acreditare, crearea comisiei respective și acreditarea propriu zisă a circa 60 de OSC-le ca instituții gazdă, precum și elaborarea ID-urilor pentru voluntari reprezintă un alt argument în favoarea percepției acestei situații ca fiind „bune practici” care merită a fi replicate. Aceste realizări pot fi catalogate drept istorii de succes.

Partea 5: RECOMANDĂRI

Acest compartiment final al raportului prezintă recomandările evaluării finale a implementării Strategiei, ca urmare a constatărilor și concluziilor evaluatorului. Recomandările evaluării sunt reflectate în diagrama de mai jos care prezintă cadrul general și nu sunt expuse în ordinea importanței acestora.

5.1 Cadrul general al recomandărilor

REC	Recomandările evaluării finale
<i>Recomandări strategice</i>	
Rec. 01	<i>Elaborarea unei noi Strategii de Dezvoltare a Societății Civile 2017-2020</i>
Rec. 02	<i>Menținerea domeniilor prioritare din SDSC 2012-2015 în noua SDSC 2017-2020.</i>
Rec. 03	<i>Sporirea responsabilității pentru realizarea strategiei</i>
<i>Recomandări pentru obiectivele generale</i>	
Rec. 04	<i>Reformularea și ajustarea obiectivului general 1 al SDSC.</i>
Rec. 05	<i>Consolidarea eforturilor asupra obiectivului general 2 al SDSC.</i>
Rec.06	<i>Retragerea treptată din Obiectivul General 3 și refocalizarea eforturilor asupra obiectivelor generale 1 și 2 ale SDSC.</i>
<i>Recomandări conceptuale</i>	
Rec. 07	<i>Revitalizarea Consiliului Național de Participare.</i>
Rec.08	<i>Utilizarea constatărilor, concluziilor eventual a recomandărilor diferitor studii la elaborarea și monitorizarea implementării Strategiei.</i>
Rec.09	<i>Evaluarea costurilor de implementare a Strategiei și bugetarea acestora.</i>
Rec.10	<i>Cartografierea ONG-le active și a potențialilor donatori și implicarea lor în susținerea implementării SDSC.</i>
Rec. 11	<i>Transparentizarea oferirii granturilor către ONG-le.</i>
Rec.12	<i>Promovarea SDSC mai activ inclusiv la nivel local și implicarea mai activă a autorităților publice locale și a ONG-lor locale.</i>
Rec. 13	<i>Crearea și interconexiunea mai multor platforme de dialog dintre societatea civilă și autoritățile publice de stat.</i>
Rec. 14	<i>Traducerea SDSC, inclusiv a Planului de Acțiuni și a rapoartelor de monitorizare și evaluare în limba rusă.</i>
<i>Recomandări operaționale</i>	
Rec. 15	<i>Elaborarea template-uri de raportare și raportarea în baza indicatorilor de progress actualizați.</i>
Rec. 16	<i>Evaluarea intermediară a Strategiei de Dezvoltare a Societății Civile</i>

5.2 Recomandări detaliate

Mai jos sunt explicate recomandările evaluării finale, care ar putea contribui la eficientizarea implementării angajamentelor ulterioare de dezvoltare a societății civile din Republica Moldova. Ordinea prezentării recomandărilor nu reflectă importanța acestora, ci mai degrabă un anumit cadru logic de expunere și însușire a acestora.

5.2.1 Recomandări strategice

Rec. 01	<i>Elaborarea unei noi Strategii de Dezvoltare a Societății Civile 2017-2020</i>

Deși această recomandare pare a fi una evidentă și firească, în procesul de evaluare câțiva reprezentanți ai autorităților de stat, precum și ai OSC-le, au recomandat că de fapt nu este necesar elaborarea unei noi Strategii de Dezvoltare a Societății Civile, ci prelungirea termenului SDSC 2012-2015 și îndeplinirea restanțelor existente la angajamentele asumate în 2012. În viziunea evaluatorului, nu este suficient ca pur și simplu să fie extins termenul, iar restanțele automat să se transforme într-un nou Plan de Acțiuni. Este recomandabil ca organizațiile societății civile și autoritățile publice de stat să reflecte asupra realizărilor, bunelor practici, deficiențelor și lecțiilor care ar trebui învățate ca urmare a implementării Strategiei 2012-2015. Suplimentar, acțiunile restante (care încă nu au fost demarate, sau au fost demarate și abandonate) ar trebui să fie reanalizate și reactualizate și ulterior reasumate.

De asemenea se impun anumite ajustări și în ce privește modalitatea de abordare a angajamentelor, implicare a actorilor, promovare, monitorizare și raportare³⁹. Adică, sunt multe aspecte care se impun a fi ajustate și dacă actorii vor decide să acționeze în consecință, mai jos sunt unele recomandări care ar putea fi utile în acest sens.

Rec. 02	<i>Menținerea domeniilor prioritare din SDSC 2012-2015 în noua SDSC 2017-2020.</i>

În viziunea evaluatorului, este necesară menținerea domeniilor prioritare din Strategia 2012-2015 și integrarea acestora în noul document strategic. Această recomandare este cu atât mai evidentă cu cât circa 73% din angajamente nu au fost realizate. Obiectivele generale stabilite s-au dovedit a fi într-adevăr relevante dezvoltării societății civile, deaceia este necesar menținerea obiectivelor actuale în noua strategie, cu unele ajustări ale activităților și acțiunilor din cadrul tuturor obiectivelor, eventual reformularea acestora.

O recomandare general valabilă pentru viitoarea Strategie de dezvoltare a societății civile, este reducerea numărului de acțiuni și activități, o abordare mai în adâncime și o focalizare mai mare asupra aspectelor primordiale din cadrul obiectivelor generale. Cu alte cuvinte, reducerea și prioritizarea inițiativelor și focalizarea pe realizarea completă a acestora.

Un accent mai consistent este necesar asupra obiectivului general 2 (durabilitatea financiară), atât datorită importanței sale asupra sustenabilității societății civile cât și faptului că acest obiectiv extrem de important are cele mai modeste realizări și cele mai mari rezistențe.

De asemenea este recomandabilă o strategie de retragere (*eng. exit strategy*) treptată din obiectivul general 3. Vezi mai jos unele recomandări per fiecare obiectiv general.

³⁹ Acestea ar putea avea loc la primele sedinte ale grupurilor de lucru constituite din reprezentanții autorităților publice și organizațiile societății civile.

Rec. 03 *Sporirea responsabilității pentru realizarea strategiei.*

Această recomandare este importantă, deoarece în implementarea SDSC 2012-2015 unul din motivele invocate atât de CSOs cât și de autoritățile de stat au fost responsabilitatea insuficientă a actorilor implicați, și de fapt pasarea responsabilității de către autoritățile de stat pe umerii OSC-le și vice versa. În opinia evaluatorului, întrunirile anuale sub egida Parlamentului Republicii Moldova și raportarea despre realizarea strategiei nu au contribuit în mod semnificativ la responsabilizarea factorilor de decizie pentru respectarea angajamentelor asumate. De aceea sunt necesare alte strategii de responsabilizare mai eficiente și mai riguroase.

Alocarea resurselor din bugetul de stat ar fi una din acestea, deoarece ar spori responsabilizarea recipienților și actorilor, de asemenea monitorizarea mai riguroasă/bazată pe rezultate a implementării strategiei, solicitarea unor explicații cu argumentări de la organele responsabile, implicarea mai activă a Cancelariei de Stat etc ar putea reprezenta soluții pentru responsabilizarea actorilor implicați.

Autoritățile publice de stat (atât Parlamentul RM cât și Guvernul), precum și OSC-le ar putea elabora un set mai consistent de măsuri în acest sens.

5.2.2. Recomandări pentru obiective generale**Rec. 04** *Reformularea și ajustarea obiectivului general 1 al SDSC.*

Este recomandabil reformularea obiectivului general/pilonului 1 în „*Participarea societății civile la procesul decizional și monitorizarea aplicării politicilor publice*”.

Aceasta presupune nu doar modificarea denumirii, dar (mai ales) și de conținut. Astfel, este important ca în cadrul acestui pilon să fie incluse nu doar angajamente de participare a societății civile la procesul decizional, dar în egală măsură și monitorizare a aplicării politicilor publice elaborate în diverse domenii, de exemplu: aplicarea cadrului legal care afectează aspectele cheie ale societății civile, utilizarea banilor publici, etc.

În acest context este recomandabilă o conlucrare dintre (Direcțiile Analiză Monitorizare și Evaluare a Politicilor (DAMEP) și organizațiile societății civile și instruiri comune în monitorizarea rezultatelor (*Eng: Results Based Monitoring*).

Este important crearea unității de cooperare cu societatea civilă, care să fie finanțată din bugetul de stat și care ar coordona procesul de realizare a Strategiei de Dezvoltare a Societății Civile. De asemenea este important ca unitatea corespunzătoare să monitorizeze procesul de implementare a SDSC și să fie un element de legătură dintre autoritățile publice de stat și societatea civilă. Experiența europeană a unităților similare descrisă de ECNL și studiată de autoritățile publice și OSC-le în cadrul vizitelor de studiu să fie aplicată.

Celelalte acțiuni nerealizate din cadrul obiectivului reflectate în Planul de Acțiuni urmează a fi dezbătute în grupul de lucru și, în caz de reafirmare a relevanței lor să fie reasumate. Este important ca acestea să fie realiste din punct de vedere a resurselor umane, timpului și probabilității mobilizării resurselor financiare (în cazul în care acestea sunt necesare).

Rec. 05 *Consolidarea eforturilor asupra obiectivului general 2 al SDSC.*

Așa cum s-a menționat în raportul de evaluare, acest obiectiv general a implicat cele mai mari și sensibile dispute, și a generat cele mai modeste realizări. Totodată, aspectele acestui obiectiv sunt

de importanță majoră pentru consolidarea și asigurarea dezvoltării și sustenabilității societății civile, de fapt reprezintă „fața reală a lucrurilor”.

Constatările evaluării finale arată că unele aspecte din acest component nici nu au ajuns să fie discutate de reprezentanții autorităților de stat și a societății civile.

Prin urmare, este necesar ca reprezentanții autorităților de stat și ai societății civile să continue eforturile de implementare a inițiativelor în proces de dezvoltare, de ex. mecanismul de implementare a legii 2%, reglementarea Antreprenoriatului Social și să inițieze implementarea acelor acțiuni care au fost asumate, dar încă nu s-au demarat.

Bineînțeles, ca și mai sus, aceasta ar trebui precedat de o re-analizare a performanțelor și a restanțelor precum și motivelor acestora.

Rec. 06

Retragerea treptată din Obiectivul General 3 și refocalizarea eforturilor asupra obiectivelor generale 1 și 2 ale SDSC.

În cadrul implementării SDSC 2012-2015, în cadrul acestui obiectiv au fost obținute realizări importante în domeniul integrării și reglementării voluntariatului în Moldova, ceea ce a fost prezentat de evaluator ca o „istorie subțire⁴⁰ de succes”, dat fiind amendamentele operate instituționalizarea unui organ specializat de acreditare și procesul de acreditare a organizațiilor gazdă, deși ca și în cazul obiectivelor generale precedente, au rămas multe acțiuni nerealizate/nedemarate. Retragerea treptată din obiectivul 3 nu presupune abandonarea acestuia. Prioritizarea și realizarea unor acțiuni restante care sunt relevante în continuare, precum și includerea unor stimulente pentru a promova voluntariatul în rândul persoanelor în etate, de ex. Recunoașterea vechimii de experiență în voluntariat la calcularea unor adaosuri, chiar și ne semnificative la pensie.

Monitorizarea aplicării cadrului legal referitor la voluntariat, ar reprezenta o acțiune necesară și care s-ar compila cu prevederile obiectivului general 1 referitor la monitorizarea politicilor publice.

Realizarea celorlalte inițiative din domeniul voluntariatului ar putea reprezenta obiectul Planului Strategic al Coaliției Voluntariat și ar putea fi susținute și de alți actori suplimentari celor existenți, de ex. Platforma pentru Îmbătrânire Activă, rețeaua organizațiilor HelpAge Internațional etc.

5.2.3 Recomandări conceptuale

Rec. 07

Revitalizarea Consiliului Național de Participare.

Este important ca Guvernul să decidă asupra Consiliului Național de Participare. În viziunea evaluatorului, este necesară revizuirea procedurii și condițiile creării și funcționării acestuia. De asemenea, prin prisma celor recomandate mai sus se impune restructurarea și redenumirea CNP în CNPM (Consiliul Național de Participare și Monitorizare).

Astfel, CNPM nu doar va avea rol de consultanță la elaborarea politicilor publice, dar și de monitorizare a acestora, respectiv prezentare și dezbateră a rapoartelor de monitorizare și înaintare a recomandărilor ulterioare, eventual întreprinderea acțiunilor de Advocacy.

⁴⁰ „Subțire” deoarece depinde de cum va rezista în timp și dacă se va materializa la etapa implementării.

Inactivitatea CNP, de asemenea, afectează și realizarea unor alte angajamente internaționale, de exemplu cele ce țin de Parteneriatul pentru o Guvernare Deschisă (Guvernul RM nu a elaborat Planul de Acțiuni 2015-2016 în mare parte datorită lipsei CNP).

Rec. 08

Utilizarea constatărilor, concluziilor, eventual a recomandărilor diferitor studii la elaborarea și monitorizarea implementării Strategiei.

Această recomandare ține de utilizarea constatărilor, concluziilor și recomandărilor realizate la diferiți actori, indiferent ca aceste studii sau cercetări s-au făcut anterior elaborării strategiei sau pe parcursul implementării acesteia. Pentru aceasta OSC-le precum și autoritățile publice de stat este important să fie receptibile și flexibile.

Un astfel de studiu relevant ar putea fi, Indexul Sustenabilității Organizațiilor⁴¹ Societății Civile examinează mediul general propice pentru societatea civilă din Republica Moldova, cu accent pe cadrul legislativ al organizațiilor societății civile, capacitatea organizațională, viabilitatea financiară, advocacy, prestarea de servicii, infrastructura și imaginea publică.

Indexul furnizează constatări și concluzii consolidate importante în domeniile menționate mai sus, ceea ce reprezintă un spectru mai vast decât subiectele prevăzute în Strategie. Totuși, sunt două domenii, cum ar fi: cadrul legislativ al organizațiilor societății civile și viabilitatea financiară care se regăsesc în ambele documente strategice, iar aceste informații din Index ar putea fi utile atât la etapa elaborării, cât și monitorizării implementării Strategiei de Dezvoltare a Societății civile, deoarece reflectă tendințele și inițiativele care au loc. *Index-ului Sustenabilității Organizațiilor Societății Civile în RM*

Rec. 09

Evaluarea costurilor de implementare a Strategiei și bugetarea acestora.

Această recomandare este valabilă din câteva considerente: în primul rând - pentru a evalua resursele necesare de a fi mobilizate, a identifica potențialele surse de finanțare donatori și pentru a estima fezabilitatea angajamentelor analizate pentru a fi incluse în textul Strategiei. Este de remarcă, că unele inițiative din cadrul Planului de Acțiuni al SDSC 2012-2015 conțin o estimare a costurilor, altele nu (vezi compartimentul raportului Eficiența).

De asemenea este important ca costurile de implementare ale strategiei să fie susținute cu un buget corespunzător din resursele financiare de stat, care ar acoperi măcar parțial costurile estimate, celelalte resurse financiare urmând a fi asigurate din surse externe de finanțare.

Rec. 10

Cartografierea ONG-le active și a potențialilor donatori și implicarea lor în susținerea implementării SDSC.

Așa cum a fost menționat în raportul de evaluare, în viziunea evaluatorului comunitatea donatorilor putea susține mai activ implementarea Strategiei Dezvoltării Societății Civile 2012-2015. În acest

⁴¹ Indexul Sustenabilității Organizațiilor Societății Civile este un instrument analitic important care măsoară progresul sectorului societății civile din regiunile Europa Centrală și de Est și Eurasia și urmărește evoluția sectorului societății civile în 29 de țări timp de circa 20 ani. Indexul este elaborat de către USAID (Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională), în parteneriat cu organizații locale din fiecare dintre țările analizate.

context, este recomandabilă cartografierea potențialilor donatori⁴² sau parteneri de dezvoltare interesați în susținerea dezvoltării și consolidării societății civile din Republica Moldova și implicarea lor mai activă în susținerea implementării SDSC. Astfel, de donatori/parteneri de dezvoltare ar putea fi atât acei care susțin dezvoltarea și consolidarea societății civile din Moldova, per ansamblu, cât și organizațiile/instituțiile care susțin anumite subsectoare tematice ale sectorului asociativ, de ex. copii, gender, tineret, drepturile omului, media, dezabilități, dezvoltare comunitară etc. Cartografierea organizațiilor neguvernamentale active în diverse domenii, ar permite o mai bună cunoaștere a acestora și implicare mai consistentă în procesul de elaborare și monitorizare a politicilor publice atât naționale cât și locale.

Rec. 11 *Transparentizarea oferirii granturilor către ONG-le.*

Acest aspect important se încadrează în transparentizarea finanțării organizațiilor neguvernamentale și vizează în special comunitatea finanțatorilor, dar deasemenea organele publice de stat care oferă (mini)granturi și a fost remarcat atât de reprezentanții autorităților de stat cât și a organizațiilor neguvernamentale consultate în procesul evaluării implementării strategiei. Este remarcabil ca unii finanțatori publică lista granturilor acordate și a câștigătorilor respectivi, în timp ce alții din motive necunoscute încă nu o fac.

În viziunea evaluatorului, realizarea acestei recomandări ar spori atât credibilitatea procesului de finanțare a organizațiilor neguvernamentale cât și imaginea finanțatorilor și a recipienților de granturi și acest fapt nu ar trebui subestimat, deoarece reprezintă un indiciu democratic, necoruptibil și public.

Rec. 12 *Promovarea SDSC mai activ inclusiv la nivel local și implicarea mai activă a autorităților publice locale și a ONG-urilor locale.*

Această recomandare vine ca răspuns la constatarea evaluării finale că Strategia de Dezvoltare a Societății Civile (2012-2015) este foarte puțin cunoscută (practic necunoscută) la nivel local nu doar de publicul larg, dar și de organizațiile societății civile locale sau regionale active.

Prin urmare, este important ca noua strategie de dezvoltare a societății civile să fie cunoscută mai mult de către societatea civilă, în special din afara mun. Chișinău. De aceea este important să fie organizate diverse mese rotunde pentru promovarea și prezentarea strategiei, precum și a realizărilor și deficiențelor acesteia. Aceasta este cu atât mai important cu cât strategia conține angajamente care urmează a fi realizate la nivel local cu implicarea autorităților publice locale și a organizațiilor locale. O colaborare cu Congresul Autorităților Publice Locale (CALM) ar facilita realizarea acestei recomandări și ar spori eficacitatea și eficiența acesteia, iar asta ar trebui să fie în primul rând în interesul reprezentanților OSC-le care vor lua parte activă la elaborarea și implementarea angajamentelor de consolidare a societății civile.

Drept consecință, acesta ar spori nu doar reprezentativitatea angajamentelor, implicând un număr mai mare de OSC-le, dar ar impulsiona și schimbările necesare la nivel local, adică un efect al undelor create din epicentrul Chișinăului. Bineînțeles în astfel de condiții, efectele amendamentelor

⁴² „Donator” se are în vedere orice instituție/organizație guvernamentală, interguvernamentală, neguvernamentală sau private, care este disponibilă să acorde suport financiar sau tehnic (expertiză) în procesul de implementare a strategiei de dezvoltare a societății civile.

cadreului legal, sau instituționalizării unor mecanisme pentru dezvoltarea societății civile precum și realizările și istoriile de succes vor apărea și la nivel local/comunitar.

Rec. 13

Crearea și interconexiunea mai multor platforme de dialog dintre societatea civilă și autoritățile publice de stat.

Platformele de dialog dintre societatea civilă și autoritățile de stat sunt benefice, deoarece contribuie la analiza problemelor și dificultăților în dezvoltarea societății civile și identificarea soluțiilor la problemele corespunzătoare, precum și canalizează eforturile comune ale autorităților de stat și a ONG-le în acest sens.

Prin urmare, astfel de platforme sunt binevenite și ar putea reprezenta interconexiunea cu diferite forumuri existente din Moldova, de ex. Forumul organizațiilor de mediu, Forumul Organizațiilor de Tineret, Platforma pentru Îmbătrânirea Activă etc. Implicarea acestor forumuri pe de o parte, și promovarea subiectelor din strategiei pe de altă parte, ar spori vizibilitatea, relevanța, prezența și reprezentativitatea implementării strategiei, precum și ownership-ul realizărilor acesteia.

Rec. 14

Traducerea SDSC, inclusiv a Planului de Acțiuni și a rapoartelor de monitorizare și evaluare în limba rusă.

Republica Moldova este o țară cu un număr important de minorități etnice, circa 22% conform Recensământului din 2004, inclusiv cu două etnii (găgăuzi și bulgari) care compact locuiesc în mai multe localități din sudul țării, în special în Autonomia Gagauz Yeri și care tradițional se confruntă cu o barieră lingvistică, deoarece nu vorbesc limba română.⁴³

Este important ca societatea civilă și autoritățile publice din aceste localități să fie integrate deasemenea în procesul național de dezvoltare a societății civile, iar traducerea strategiei inclusiv a Planului de Acțiuni și a rapoartelor de monitorizare și evaluare în limba rusă, precum și implicarea lor la elaborarea și monitorizarea implementării strategiei ar reprezenta un pas important în evitarea marginalizării acestora.

5.2.4 Recomandări operaționale

Rec. 15

Elaborarea template-urilor de raportare și raportarea în baza indicatorilor de progress actualizați.

Această recomandare este ca urmare a constatării faptului că rapoartele narative sau de progres/monitorizare ale OSC-le și a Cancelariei de Stat sunt diferite atât din punct de vedere a conținutului cât și a structurii, adesea sunt contradictorii. Nu există un template de raportare care să structureze procesul de raportare.

Astfel, rapoartele Cancelariei de Stat, în mare parte sunt de natură pozitivă, înșă nu urmează structura Planului de Acțiuni (PA), sunt raportate preponderent acțiunile realizate, în timp ce acțiunile nerealizate sau nedemarate, de regulă sunt mai puțin menționate⁴⁴. Astfel, în baza lor este mai dificil de a face o analiză a celor planificate versus realizate, adică este mai dificil de a analiza progresul.

⁴³ Datele Recensământului din 2014 încă nu sunt procesate și publicate.

⁴⁴ Cu excepția raportului Cancelariei de Stat (martie 2014- februarie 2015), care conține unele din dificultățile de implementare.

Rapoartele OSC-le sunt mai structurate conform acțiunilor planificate, mai critice și reflectă logica intervenției din PA, deși uneori tot nu reflectă nerealizările unor acțiuni. Prin urmare, unele acțiuni reflectate în PA nu se regăsesc nici în rapoartele Cancelariei de Stat nici în cele ale OSC-le⁴⁵. Rapoartele OSC-le variază după structură și nu au un format unic. Unele rapoarte de monitorizare ale OSC-le conțin „comentarii/reacții la rapoartele Cancelariei de Stat” și recomandări. Uneori informația din rapoartele OSC-le este expusă mai emotiv.

În ambele tipuri de rapoarte ale OSC-le și ale Cancelariei de Stat se regăsesc acuze de neimplicare, însa cel mai important este că atât Cancelaria de Stat cât și OSC-le nu raportează în baza indicatorilor prevăzuți în Planul de Acțiuni, ci în baza activităților realizate. Prin urmare, nu există informații expuse conform indicatorilor și nici evaluarea finală nu a fost posibilă în baza indicatorilor de progres, deoarece nu sunt date disponibile conform indicatorilor.

De aceea recomandarea în acest sens ar fi *Elaborarea template-uri unice de raportare și raportarea în baza indicatorilor de progres actualizați și reflectați în PA*.

Rec. 16	<i>Evaluarea intermediară a Strategiei de dezvoltare a Societății Civile.</i>

O evaluare independentă intermediară, ar identifica mai curând realizările și deficiențele de implementare a acțiunilor din Strategia de Dezvoltare a Societății Civile și ar spori șansele de ajustare a acesteia prin intermediul recomandărilor corespunzătoare, spre deosebire de evaluarea finală, care constată aspectele după consumarea perioadei planificate.

Evaluarea finală a Strategiei ar evalua pe lângă aspectele prevăzute în prezentul raport și cum au fost implementate recomandările evaluării intermediare.

Aceasta ar contribui și la eficientizarea implementării angajamentelor asumate.

---

⁴⁵ Organizarea evenimentelor de premiere a OSC și mass-mediei care promovează participarea/participă la procesele decizionale, precum și a autorităților care asigură progresiv transparența decizională (Act. 1.2.2.1); Crearea mecanismului de notificare a ONG privind proiectele de decizii (Act. 1.3.2.2) Formarea unui Consiliu de Etică în cadrul Consiliului Național al ONG (Act. 2.4.3.1) etc

Partea 6 ANEXE

Anexa A

TERMENI DE REFERINȚĂ

Apel pentru candidaturi Evaluarea implementării Strategiei de Dezvoltare a Societății Civile din R. Moldova 2012-2015

Termen-limită de depunere a dosarelor: 22 ianuarie 2016

Centrul European pentru Drept Necomercial (ECNL) anunță colectarea de oferte din partea experților (persoane fizice) pentru a evalua implementarea Strategiei de Dezvoltare a Societății Civile din R. Moldova 2012-2015 (în continuare Strategia)

<http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=346217>

http://www.fhi360.md/docs/MD_Strategy_2012-2015_unofficial_translation_ENG.pdf

ECNL este activ în R. Moldova în cadrul programului „Parteneriate pentru o Societate Civilă Durabilă în R. Moldova” finanțat de către Agenția SUA pentru Dezvoltare Internațională (USAID) și implementat de FHI 360. Mai multe informații despre MPSCS sunt disponibile aici: <http://www.fhi360.md/index.php/ro/about-us/obiectivele-noastre.html>

Descrierea sarcinii și a metodologiei:

Expertul selectat va elabora un raport analitic cuprinzător (max. 50 de pagini A4, Times New Roman 12) prin care va evalua implementarea Strategiei, va identifica lacunele în implementare și va oferi și 4-5 exemple de implementare. Evaluarea se va efectua în coordonare strânsă cu ECNL și FHI 360. Expertul selectat va propune o metodologie fezabilă pentru evaluare care urmează să fie aprobată de ECNL.

Evaluarea va aborda următoarele aspecte și va include alte informații la solicitarea ECNL:

- Oferirea informației despre contextul stării actuale a sectorului organizațiilor societății civile (OSC) în R. Moldova, starea colaborării dintre Guvern-OSC și Parlament-OSC;
- Evaluarea implementării fiecărei activități din cadrul Planului de Acțiuni;
- Evaluarea măsurii în care Strategia și-a atins scopul de a îmbunătăți situația OSC-urilor în R. Moldova;
- Descrierea pe scurt a 4-5 succese principale și cauzele care au contribuit la aceste succese;
- Identificarea și schițarea lacunelor-principale în implementarea Strategiei care se va face în consultare strânsă cu Consiliul Național al ONG-urilor (inclusiv analiza rezoluțiilor Forumului OSC-urilor) și reprezentanții autorităților publice;
- Evaluarea nivelului de cunoștințe despre Strategie în rândul diverșilor parteneri și relevanța Strategiei pentru sector;
- Elaborarea unei liste a necesităților identificate ca fiind importante în promovarea dezvoltării OSC-urilor, dar care actualmente nu fac parte din Strategie;
- Oferirea recomandărilor privind următorii pași, pe care ar trebui să-i facă OSC-urile și autoritățile publice.

Aria de acoperire a lucrărilor:

- Evaluarea materialelor relevante și colectarea informațiilor de la sursele oficiale privind obiectivele Strategiei, inclusiv date cu privire la indicatori;
- Organizarea interviurilor cu partenerii-cheie – OSC și autoritățile publice (Parlament, Ministere, Cancelaria de Stat);
- Identificarea prin sondaje sau alte metode de colectare a datelor privind opinia generală despre dificultățile cu care se confruntă OSC-urile, cunoștințele lor despre Strategie și ideile pentru următorii pași;
- În baza rezultatelor cercetărilor, elaborarea unui proiect de document de evaluare în cooperare strânsă cu ECNL și FHI 360 (max. 50 pag); Prezentarea proiectului evaluării partenerilor din R. Moldova pentru discuție și colectarea recomandărilor; Elaborarea evaluării finale.

Termenul:

- Contractarea este prevăzută pentru sfârșitul lunii ianuarie – începutul lunii februarie 2016;
- Primul proiect al raportului privind studiul urmează să fie elaborat până la 15 aprilie 2016;
- Aprilie–mai 2016 – ședințe pentru discuții cu partenerii locali cu privire la rezultatele evaluării și recomandări;
- 30 mai 2016 – prezentarea versiunii finale a evaluării.

Calificările și eligibilitatea candidaților:

- Să fie originar dintr-un stat din grupul Noilor State Independente (1);
- Să fie familiarizat cu sectorul OSC-urilor al R. Moldova;
- Experiență anterioară în efectuarea studiilor și întocmirea documentelor analitice cu privire la OSC-uri;
- Cunoașterea bună a limbilor engleză și română, nivel de lucru (*documentul poate fi întocmit fie în l. română, fie în l. engleză). Cunoașterea l. ruse va fi un avantaj.

***Participantul selectat va trebui să obțină Certificat de rezidență în R. Moldova de la autoritățile fiscale competente.

Depunerea cererii de participare:

Pentru a depune cererea de participare, vă rugăm să expediați până la 22 ianuarie 2016, orele 18:00 pe adresa de email hanna@ecnl.org următoarele documente, cu mențiunea la Subiect „Evaluarea Strategiei R. Moldova” (Evaluation of Moldova Strategy):

- O propunere scurtă privind metodologia de cercetare și schița materialului (în l. engleză, max. 2 pagini);
- Oferta financiară care să includă numărul de zile prevăzute și rata zilnică în dolari SUA determinată în conformitate cu misiunile de lucru anterioare (vor fi solicitate dovezi documentate);
- CV-ul expertului cu lista evaluărilor anterioare efectuate;
- Mostre scrise în limbile engleză, română sau rusă.

Comisia de evaluare va contacta doar candidații incluși în lista preliminară. Hotărârea Comisiei de evaluare cu privire la candidatul selectat va fi finală.

În cazul în care veți avea întrebări cu privire la Apelul pentru candidaturi, nu ezitați să le expediați (în limba engleză) dnei Hanna Asipovich, pe adresa de email hanna@ecnl.org

Anexa B

Lista constituienților intervievați în cadrul evaluării implementării Strategiei de Dezvoltare a Societății Civile pentru perioada 2012-2015

Nr	Nume	Organizația/Institua	Funcția
1	Silvia Strelciuc	CRAION CONTACT-Cahul	Director executiv
2	Andrei Brighidin	East Europe Foundation	Coordonator de program
3	Anatol Beleac	FHI360	Director de Program
4	Roxana Teodorcic	FHI360	Directoare Adjunctă de Program
5	Serghei Busuioc	FHI360	Manager de Granturi
6	Adelina Dulman	FHI360	Manager Dezvoltare de Capacități și Granturi
7	Hanna Asipovich	European Center for Not-for-Profit Law (ECNL)	Asistentă Politici
8	Serghei Ostaf	CREDO	Director executiv
9	Mihail Sirkeli	Public Association "Pilgrim-Demo"	Director executiv
10	Stas Ghilechi	Cancelaria de Stat	Ex-Consultant
11	Ilie Chirtoacă	CRJM	Consilier juridic
12	Serghei Neicovcen	CNAION CONTACT	Director executiv
13	Igor Meriacre	Asociația "MOTIVAȚIE" din Moldova	Director Executiv
14	Natalia Baxanean	AIIESEC / CNTM	Coordonator echipa de traineri
15	Marina Boaghi	ASFRM / CNTM	Vicepresedinte
16	Nadejda Lisnic	Terra "1530" / CNTM	Director Executiv
17	Alexandru Mogîldea	BEST Chisinau / CNTM	Vicepresedinte PR
18	Rodica Ciobanu	Centrul Tinarului Jurnalist din Moldova / CNTM	Membu, Direcția de comunicare
19	Terentie Carp	CNTM	Presedinte
20	Igor Ciurea	Aleanta studentilor din Moldova / CNTM	Presedinte
21	Olga Canaly	SOIR Moldova	Coordonator de program
22	Echipa Organizației	A.O. Speranță și Sănătate	Echipa organizatiei
23	Stela Jerebțov	CICO	Coordonator de proiect
24	Ilia Trombitsky	Eco-TIRAS	Director executiv
25	Carolina Gurău	Centrul de Resurse "Tineri și Liberi"	Coordonator de proiect
26	Sergiu Gurău	AO"Eco-Răzeni"	Președinte
27	Ana Zincov	ASCHF din Peresecina	Director Executiv
28	Galina Clima	AOPD	Secretar
29	Iuliana Cantaragiu	Centrul Național de Mediu	Expert Proiecte
30	Nicolae Procopie	TDV, Secretariatul Cualiției de Voluntariat	Director executiv
31	Liliana Iaconi	Ministerul Finanțelor	Șef al direcției analiză, monitorizare și evaluare a politicilor
32	Nadejda Nastas	Ministerul Finanțelor	Șef adjunct al direcției analiză, monitorizare și evaluare a politicilor
33	Alexandrina Culcițchi	Ministerul Justiției	Șef secție, organizații neguvernamentale

34	Elena Madan	Delegația Uniunii Europene în RM	Coordonator de proiect
35	Fabien Schaeffer	Delegația Uniunii Europene în RM	Coordonator de proiect
36	Tatiana Beșliu	Ministerul Economiei	Șef al direcției analiză, monitorizare și evaluare a politicilor
37	Svetlana Micu	Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei	Consultant, Direcția analiză, monitorizare și evaluare a politicilor
38	Diana Pascal	Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei	Consultant superior, Direcția Politici de Asistență Socială
39	Zoia Cojocari	Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei	Șef adjunct, Direcția Politici Ocupaționale
40	Cristina Nistor	Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei	Consultant, Direcția Politici Sociale a Persoanelor cu Dizabilități
41	Ion Donea	Ministerul Tineretului și Sportului	Șef Direcția Tineret
42	Galina Gavriliță	Ministerul Educației	Consultant principal al direcției analiză, monitorizare și evaluare a politicilor
43	Ion Magu	Ministerul Mediului	Consultant superior al serviciului relații publice și informație de mediu
44	Ana Mereacre	Cancelaria de stat	Consultant principal, Direcția Generală Coordonarea Politicilor, a Asistenței Externe și Reforma Administrației Publice Centrale
45	Irina Serebreanschi	Parlamentul RM	Șef Secția Cercetare și Studii Parlamentare, Direcția informațional-analitică
46	Baciu Inga	Parlamentul RM	Consultant, Secția Cercetare și Studii Parlamentare, Direcția informațional-analitică
47	Olga Rujanschi	Parlamentul RM	Consilierul Vicepreședintelui
48	Liliana Palihovici	Parlamentul RM	Vicepreședintele Parlamentului
49	Veronica Timbalari	AO NEOUMANIST	Director Executiv
50	Svetlana Popa	Centrul MEMORIA	Asistent Coordonator Programe
51	Larisa Bahnovici	AO „Demnitate”	Președinte
52	Domnica Petrovici	AO „Oameni pentru Oameni”	Președinte
53	Elena Barbascumpa	AO Bahrinesti	Coordonator Asistent Socială
54	Tatiana Sorocan	HelpAge International	Director

Anexa C

Lista documentelor și surselor consultate

1. Strategia de Dezvoltare a Societății Civile pentru perioada 2012 – 2015;
2. Planul de acțiuni pentru implementarea Strategiei de Dezvoltare a Societății Civile pentru perioada 2012 – 2015;
3. Avizul la proiectul Hotărârii Parlamentului pentru aprobarea Strategiei de Dezvoltare a Societății Civile pentru perioada 2012 – 2015 și a Planului de acțiuni pentru implementarea acesteia;
4. Raportul de Monitorizare a Strategiei de dezvoltare a societății civile 2012 – 2015 (CNO, aprilie 2013);
5. Raportul de Monitorizare a Strategiei de dezvoltare a societății civile 2012 – 2015 (CNO, Septembrie 2013);
6. Raport de Monitorizare a implementării acțiunilor de voluntariat din Obiectivul general 3 al Planului de acțiuni a Strategiei de Dezvoltare a Societății Civile (SDSC) 2012 – 2015. (Septembrie 2013);
7. Raportul de Monitorizare a implementării Strategiei de dezvoltare a societății civile 2012 – 2015 (CNO, mai 2014 – aprilie 2015);
8. Raportul privind implementarea Strategiei de dezvoltare a societății civile pentru perioada 2012-2015 și executarea prevederilor Planului de acțiuni pentru implementarea Strategiei (Raportul Guvernului, 1 martie 2014 – 28 februarie 2015);
9. Raportul Ministerului Economiei Nr.11-1020 din 23.02.2016;
10. ECNL Assessment of the Draft Strategy for Development of the Civil Society in the Republic of Moldova for 2012-2015 (the Strategy);
11. Comments by the European Center for not-for-profit law to draft law amendments on social enterprises in Moldova;
12. Comentariile Centrului European pentru Drept Necomercial la Legea Republicii Moldova cu privire la Asociațiile Obștești;
13. Raportul privind implementarea Strategiei de dezvoltare a societății civile pentru perioada 2012-2015 și executarea prevederilor Planului de acțiuni pentru implementarea Strategiei (1 ianuarie 2013 – 1 martie 2014);
14. Indexul Sustenabilitatii Organizatiilor Societatii Civile din Moldova (2011, 2012, 2013, 2014)
15. EU Country Roadmap for Engagement with Civil Society 2014-2017

Anexa D

ANUNȚ
EVALUEAZA implementarea STRATEGIEI
DE DEZVOLTARE A SOCIETĂȚII CIVILE 2012–2015

Pe parcursul lunii martie 2016 are loc evaluarea implementării Strategiei de Dezvoltare a Societății Civile din Moldova – SDSC 2012-2015⁴⁶ în cadrul programului „Parteneriate pentru o Societate Civilă Durabilă în R. Moldova” finanțat de Agenția SUA pentru Dezvoltare Internațională (USAID) și implementat de FHI 360 în parteneriat cu Centrul European pentru Drept Necomercial (ECNL - Budapesta). Evaluator - Gheorghe Caraseni, expert cu experiență națională și internațională în evaluarea programelor și consolidarea capacităților.

În acest context are loc consultarea opiniilor diferitor organizații neguvernamentale, instituții publice (Cancelaria de Stat, Ministere, Parlament) și comunitatea donatorilor și vă îndemnam *să participați la evaluarea SDSC (2012-2015) prin completarea chestionarului anexat.*

Răspunsurile Dvs vor fi confidențiale, iar raportul de evaluare va reflecta constatările per ansamblu, fără a specifica autorii.

Completarea acestui chestionar durează aproximativ 15-20 minute, iar opinia Dvs este importantă pentru determinarea reușitelor, deficiențelor și recomandărilor legate de SDSC 2012-2015. Chestionarul de evaluare poate fi descărcat aici: (COMPLETEAZA) și expediat la email-ul: frunzanatalya@gmail.com până la data de 25 martie 2016.

Pentru întrebări sau informații suplimentare contactați Natalia Frunză, email: frunzanatalya@gmail.com sau la mob. 0687 12220.

Vă mulțumim pentru participare.

Această publicație este posibilă datorită ajutorului generos al poporului american oferit prin intermediul Agenției SUA pentru Dezvoltare Internațională (USAID). Opiniile exprimate aparțin autorului și nu reflectă în mod necesar poziția USAID sau a Guvernului SUA.

---

⁴⁶ Vezi <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=346217>

Anexa E

Chestionar pentru evaluarea implementării SDSC 2012-2015

1. Care este impresia Dvs generală despre Strategia de Dezvoltare a Societății Civile (SDSC) 2012-2015?
2. Care sunt punctele forte ale SDSC 2012-2015?
3. Care sunt lacunele principale ale SDSC 2012-2015?
4. Care sunt cele mai tangibile /vizibile rezultate ale SDSC 2012-2015?
5. Credeți că există oportunități mai bune de finanțare pentru OSC-uri comparativ cu 2012? Va rugăm să explicați.
6. S-a îmbunătățit nivelul de cooperare între Guvern și OSC-uri privind elaborarea politicilor începând cu 2012? Va rugăm să marcați și să explicați.
  - NU, nu s-a îmbunătățit
  - S-a îmbunătățit nesemnificativ
  - S-a îmbunătățit esențial
  - Nu pot să mă pronunț
7. A sporit nivelul spiritului civic și implicarea cetățenilor în activitățile de voluntariat?
  - NU, nu a sporit
  - A sporit nesemnificativ
  - A sporit esențial
  - Nu pot să mă pronunț
8. Ce ar trebui de realizat în mod diferit pentru a spori eficacitatea și relevanța SDSC?
9. Care ar fi prioritățile-cheie pentru următoarea Strategie de Dezvoltare a Societății Civile?

Denumirea Organizației.....

Adresa/Tel/e-mail .....

Vă rugăm să expediați chestionarul completat la adresa de e-mail frunzanatalya@gmail.com

Vă mulțumim pentru participare.